

## BEVEZETŐ.

„Magyar Gyógypedagógia“ címmel indul meg új folyóiratunk.

Sokan kifogásolják a „Gyógypedagógia“ elnevezést, mint ahogy az nem is egészen megfelelő. Egyrészt ugyanis nem magyaros, másrészt nem fedi teljesen azt az eljárást, mely a gyógyításhoz kötött közfogalomnak felel meg. Tényleg nem gyógyít; mindössze specialis tanítási eljárás segítségével lehetővé teszi azt, hogy az egyes érzékek működésbeli hiányát, vagy nagyobbfokú zavarát, más érzékek, illetve érzékszervek igénybevételel kiegyenlítsük. A fogyatékos érzékűeknél tehát, az érzékszervektől eltérőleg az arra természetszerűleg rendelt érzékszervek és érző idegek helyett, más vezető pályákon juttatjuk a külvilági benyomásokat az agybeli központokhoz, ahol öntudatra jutva kiválthatják azon agybeli működéseket, melyek a kívánt élettani ténykedéseket eredményezik.

Ezáltal a fogyatékos érzékűeket képesekké tehetjük jóformán mindazon értelmi, érzelmi és akaratbeli műveletekre, melyeket az érzékűek végeznek. Képesekké tehetjük a reászorult egyéneket arra, hogy külső behatások, vagy fejlődésbeli rendellenességek folytán nehezen hozzáférhetővé vált agybeli központjaik ingerületbe jöhessenek és az értelem élesztésére megkívántató módok alkalmazása által, közhasznú munkásságot végezhesenek.

Minthogy azonban ezen eljárás csak élet- és bonctani, valamint pszichológiai ismeretek birtokában lehet öntudatos és eredményes, mely eljárás alkalmazásával, ha nem is a szervi bajok gyógyítását, de társítás útján a fennállott működésbeli hiányosságnak mintegy

orvoslását tényleg elérjük; a külföldi szakirodalom is, más alkalmasabb elnevezés hiányában a „Heilpädagogik“ a „Medico-paedagogie“ elnevezést használja s ez a magyarázata a „Gyógypedagógia“ elnevezésnek nálunk is.

A jelzett eljárások segélyével megtanítjuk a siketnémákat a hangos beszédre, a hallás elpusztult, vagy hiányosan működő szervének pótlásaképen; még pedig a látás, tapintás és izomérzés felhasználásával. Ez uton gyakoroljuk be a vakokat a külső világban való kielégítő tájékozódásra és mind azon élettani műveletek végzésére, melyeket az érzékeküek végeznek a hallás és tapintás szerveinek igénybevételével. Ennek a tudománynak igénybevételével vagyunk képesek a gyengébb elméjüeknél az érzékszervek agybeli központjaihoz férközni s az oda vezető utakat egyengetve, kicsiszolva, az értelem szunnyadó szikráihoz férközni.

A gyógypedagógia körébe tartozik még a beszédhibák kezelése is, ami szintén specialis bonc- és élettani ismereteket igényel és ezen kezelés arra törekszik, hogy a megfogyatkozott egyéni energiát helyreállítván, az általános szervezeti fogyatkozásokat a beszédhibásoknál rendbehozza és a beszédszerveknek főleg az idegrendszer betegségein alapuló hibás összrendezési viszonyait, helyes irányú kezelés, gyakorlás útján megszüntesse.

A szintén természetszerűleg a gyógypedagógia körébe tartozó szellemileg elmaradottak értelmi kiművelése, a lelki működések és rendellenességek fokozottabb ismeretét igényli.

A gyógypedagógia azon ágában tehát az elmeélet törvényeit kutató tapasztalati lélektannak és a szellemi élet buvárlati módszereinek elsajátítása, az eredményes működésnek nélkülözhetetlen föltétele. Ennélfogva a gyógypedagógiai intézmények tartozékát képezi a gyermekek ép és kóros érzéki és elméleti jelenségeinek tanuimá-

nyozása s ennek kapcsán a psychologiai laboratorium is.

A fentvázolt keretben kíván a gyógypedagógiának a nevezett folyóirat szolgálni.

A gyógypedagógia körébe tartozó ismeretekre azonban nem csupán a kizárólag ezen szakmával foglalkozóknak van szükségük. Minden modern pedagógusnak ismernie kell a tanulók fontosabb testi- és szellemi rendellenességeit, melyek őket előrehaladásukban gátolni képesek. Ezt a pedagógiai tudomány újabb irányzata már szintén kénytelen elismerni és az oktatás terén nap-nap mellett felmerülő nehézségek, hovaelőbb azt fogják eredményezni, hogy a tanító- és tanárképzést oly irányban kellend kiegészíteni, mely a jelzett ismeretekkel számol.

Szükség volt és van tehát egy olyan szaklapra, mely a nem specialisan szakembereknek is hasznos és olyan tájékoztatást nyújt, melynek működésük körében lépten-nyomon csak hasznát vehetik. Elengedhetlen feltétele ennél fogva ezen organumnak, ha hivatását méltóan kívánja betölteni, hogy megfelelő színvonalon álljon, felkarolja az e szakmába vágó egész ismeretkört, valamint a külföldi szakirodalom jelentősebb mozzanatait, hogy így élvezhető legyen, ne csupán a szorosán vett szakembereknek, de minden pedagógusnak és művelt embernek. Meggyőződésem, hogy a szerkesztőség, mely kipróbált pedagógusokból áll, megfogja találni a helyes irányt, hogy tulajdonképeni rendeltetése mellett, az említettem célt is szolgálja s emellett hivatott tanácsadója lehet a szülőknek és művelt közönségnek is.

A modern gyógypedagógia, annak jelen korlátolt extensivitású fejlettsége mellett, nem szolgálhat kizárólagosan egyes irányzatokat. Az egyes szakok úgy tudományos, mint a fogatkozások rokon élet- és bonctani vonatkozásait tekintve, annyira egymáshoz fűződnek,

hogy a separatistikus törekvések, csak önző motivumokból indulhatnak ki.

Ez volt indoka, az azelőtt elkülönített szakok- és a tanítóképzés egyesítésének, az e téren működők egy concretual statusba sorozásának. Minden más törekvés és megoldás csak a színvonal alászállását eredményezné és az e téren működők jól felfogott érdekeinek rovására történék.

Azon reményemnek adok kifejezést, hogy mindazok, akiknek ezen tudományág fejlesztése igazán szívükön fekszik, összefognak; hogy az egységes gyógypedagógia ügyét felvirágoztassák s ezen új organum révén az ügynek barátokat, maguknak pedig elismerést szerezzenek. Az összetartás erőt ad! Ezzel a jelszóval fogjunk a munkához és egymás megbecsülésével, szeretettel és kitartással küzdjünk fogyatékos embertársaink érdekében, hazánk dicsőségére!

A jó siker reményében ajánlom a „Magyar Gyógypedagógiát,” az érdekelt szakkörök és a művelt közönség figyelmébe és jóindulatába.

Náray-Szabó Sándor  
ministeri tanácsos.

---

## OLVASÓINKHOZ.

A „Magyar Gyógypedagógia,” mint a magyarországi gyógypedagógiai oktatás és intézetek összességének érdekeit képviselő lap indul meg.

Létesítésében a hazai intézeteknél alkalmazott tanárok többsége résztvett, hozzájárulásával fenntartását biztosította, létjogosultsága tehát kétségen fölül áll.

Megalakult pedig azért, hogy szolgálja a magyar gyógypedagógiai oktatás ügyét, teret nyisson mindazoknak, akik hivatottak ennek, a ma még kezdet kezdetén levő, de fejlődésre alkalmas s a fejlődés alapfeltételével rendelkező ügynek munkálására, hogy önzetlen buzgó-

sággal törekedjék úgy az egyes intézetek ügyeinek előmozdításán, mint az oktatás ágainak művelésén és elérhető legmagasabb fokra való emelésén.

De nem akar megfélemlkezni arról sem, hogy a mikor a gyogyepedagógiai oktatás minden ágazatának tudományos művelését tűzi ki főcélul, az egyes egyének érdekeit is előmozdítsa.

Tudjuk, hogy minden téren sok a tenni való.

Intézeteink nem rendelkeznek megfelelő anyagi eszközökkel, tankönyvekkel és felszereléssel, képzőnk szervezete még nem érte el a fejlődés azon fokát, mely úgy az oktatás egyes ágazatai érdekeinek, valamint az egyesek érdekeinek megfelelően, az intézetekben alkalmazottak anyagi helyzete is hagy fenn kívánni valót.

Becsületos nyíltsággal, a mai törvényes rendelkezések alapjára helyezkedve, fogjuk a fentti célok megvalósulását szolgálni s a valóság tiszta felismerésével, törekvéseink jogosságának beigazolásával mindazt megvalósítani, amit az ügy és az ügy szolgálatában állók igazi érdeke megkövetel.

Lapunkban nem egyesek felfogását és érdekeit akarjuk szolgálni, hanem az összesség gondolkodásának megnyilatkozásához, az összesség érdekeinek védelméhez kívánunk teret nyújtani.

Minden felfogásnak és véleménynek, ha az érvekkel felfegyverkezve jelenik meg előttünk, helyet adunk, de eleve kizárunk minden személyeskedést s féltő gondossággal fogunk őrködni, hogy olvasóinkkal való érintkezésünkben megtartsuk azt a mértéket, melyet a gondolkozás nemessége, a szándék tisztasága minden művelt egyéntől megkövetel.

Az ügyszeretet adta kezünkbe a tollat, a kartársi szeretet fogja vezetni s reméljük, hogy vállvetett munkával, egymás megértésével és megbecsülésével önzetlen fáradozásaink teljes sikert fognak eredményezni.

Kérjük kartársainkat, kérjük jóakaróinkat, hogy szándékunk megvalósításához segédkezet nyújtsanak s támogassanak bennünket munkával, tanáccsal s lapunk terjesztésével.

## A siket-vakokkal való szellemi érintkezésről.

Irta: Szily Adolf.

A sors érzéketlen kegyetlenségének legborzasztóbb példái közé tartozik egy és ugyanazon egyénnek siket-séggel és vaksággal való megterhelése. A látás és hallás együttes eredeti hiánya vagy korai elvesztése által emberi lény az élő világ közepette rosszabb helyzetben van, mintha mély tömlőc magányában volna; mert a mellett, hogy lelki viszonya környezetéhez végtelen szegény, ezer meg ezer folyton változó külső befolyásnak van kitéve, melyeknek érthetlensége zavaros izgalomban tartja. A szerencsétlen természetesen néma is és értelme oly sötét éjbe borult, hogy hozzá képest az állat magasabb rangú harmonikus lénynek tekinthető. Tudjuk, hogyan mutatta *Sámuel Gridley Howe* a múlt század első felében, *Bridgeman Laurán* művelt csodatettével azt az utat, melyen ezek az embertársaikkal való szellemi érintkezésből származottak az élet közösségébe felvehetők. Ez a tapintó érzéken alapuló beszédnek megteremtése által történt.

Amit *Diékens* Bridgeman Lauráról, kivel személyesen megismerkedett, 1842-ben *american notes* című könyvében irt, sok olvasóra valószínűleg oly elbeszélésnek benyomását tette, melyben a híres regényíró fantáziája jelentékeny szerepet vitt. Csak az a példátlan siker, melyben egy fiatal siket-vak kortársunknak, *Keller* Helénnek önéletrajza legújabb időben részesül, az általános figyelmet azokra a hihetetlenül határos tényekre fordította, melyek az emberbarátot mélyen meghatják és kielégítik, a bölcsésznek új tért nyitnak lélektani kutatásra, de mindenek fölött mint pedagógiai vivmány örökre páratlan fényben fognak ragyogni.

Ha *Keller* Helénnek rendkívüli tehetségétől eltekinünk, a siketvakoknál elért nevelési eredmény hasonló értékű példáit mindenütt szaporodni látjuk. Figyelembe véve azt, hogy ezen érzéki korlátoltságban szenvedők száma sokkal nagyobb, mint a be nem avatott gondolná, és hogy sem a vakok, sem a siketnémák tanintézeteibe nem vehetők fel, mert amazokban nagyrészt a hallás, emezekben a látás főszerepet visz a tanításban, most

már komolyan gondolnak arra, hogy a siketnéma-vakok számára külön tanintézeteket alapítsanak. Nem kell kételkednünk, hogy ezen nemes törekvés nemsokára teljesülni fog. Sőt tudtommal már most is egy helyen, Nowawesben, *Rieman* tanárnál (*Schultz Herta* nevelőjénél) 14 siketnéma-vak növendék van együtt.

Az előkészítő véleménynyilatkozatok közt, melyeket a nemzetközi vakok statistikájának tavaly létesült bizottsága összeszerzett, találok a loschwitz *Hagen* tábornoknak indítványát, hogy a siketvakok és a siketnéma-vakok számát külön kikutatás tárgyává tegyék. Ő maga saját nyomozása alapján a jelenleg Németországban élő e kettős érzékhiányban szenvedőket 248-ra becsüli. Ezek közt a művelésre képesek száma valószínűleg sokkal kisebb. De hogy csak ezekkel szemben is a nevelő gondoskodás teljesíthesse feladatát, szükséges lesz számos kisebb intézetet nyitni, melyeknek mindegyike csak korlátolt számú növendéket vesz fel. Minthogy egyedül a tapintó érzék az, mely a siketvakokkal való szellemi érintkezést közvetíti, az egyeseknek nevelése megvitázhatatlan szükséggel követeli az egyéni *különtanítást*, melyre egész tartama alatt az illető tanító meg nem osztott személyes tevékenységét fordítani kénytelen. Tudtommal eddigelé még nem is vették fontolóra azt a kérdést, vajjon lehetséges-e a siketvakok nevelésének legalább egy részét alkalmas módszer révén, *egvüttes tanítással* véghezvinni. Legyen szabad erre vonatkozó eszmémet illő szerénységgel nyilvánítani.

Hogy az eddigelé alkalmazásba vett tapintó képek szellemi közvetítő képessége úgyszólván mesés, azt a beavatott tudja. Nem csak a korai siketvaknak, hanem annak is javára van, kit előrehaladott korban a két érzékfogyatkozás csatlakozása a szellemi elszigeteltség rémületével fenyeget. Ezért *Chlumetzky* volt helytartó tanácsos a legnagyobb elismerést érdemli, hogy nemes együttérzésből azokkal, kik az ő bajában szenvednek, a *Lormféle ujj-betűsor* megismertetése\*) és terjesztése körül

\*) Dr. phil. Heinrich Landesmanns (Hieronymus Lorms) leicht fassliche und einfach ausführbare Finger-Zeichensprache ... Herausgegeben von Marie Landesmann. Brünn, 1908. Friedr. Irrgang.

fáradozott.\*) Ez neki épen úgy, mint előbb annak a siketvak német írónak, ki saját használatára kidolgozta, megbecsülhetetlen szolgálatakat tett. Érdekes az a bevallása, hogy abban az öt esztendőben, mióta teljesen siket és vak, a kizárólagos tapintóközvetítés útján nagyobb mennyiségű irodalmat felvett, mint az azelőtti hivataloskodásának hosszú ideje alatt. Nem szándékom, okom sincsen, abba a polemiába avatkozni, mely Chlumetzky úrnak közleményéből kifolyólag közte és egy illetékes szakferfiú között megindult. Alapjában véve meg vagyok győződve arról, hogy a Lorm-féle ujj-betűsor épen úgy, mint a régi siketnémák kéz-abécéje, melynek *Keller Helen* fenomenális kiképeztetését köszöni, a siketvakokkal való érintkezésben egyenlő mértékben kitűnő szolgálatra képes. Szándékom azonban az illetékes szakkörök figyelmét egy új eljárásra irányítani, mely véleményem szerint a gyors közvetítést illetőleg nem áll a két említett módszer mögött; de sokkal egyszerűbb. Az erre vonatkozó kísérlet már régóta meg van ejtve és eredménye határozott. Pár szót erről, mielőtt a kísérlet jelentőségére áttérnék.

1904-ben egy rövid idővel azelőtt agyhártyalob következtében megvakult és megsiketült 7 éves leányt ösztönzésemre a siketnémák és vakok tanítójának, *Adler S.* úrnak, ki jelenleg a Wechselmann-féle vakok intézetének igazgatója, nevelés céljából átadtak. A tehetséges gyermeknek szellemi továbbfejlődése az eddig ismeretes legjobb ilyen neveléseredmények mellé sorakozik és beható méltatást érdemel, melyben még részesülni fog. Várakozásom ellenére *Adler* úr nem a siketnémák kézzel alakított betűit használta fel beszélő módszerül a gyermekkel való érintkezésben, hanem a Braille-féle pontírást, melynek alkalmazására ép oly észszerű, mint kezdetről fogva sikeres eljárást gondolt ki.

A tapintófelület, mely az írásjeleket felveszi, a bal kéz 3 utolsó ujjának tenyéri felülete; az egyes ujjak a középujttól a kisujj felé a három sort helyettesítik, melyekben a pontokat rakjuk; az első ujjperc érintése bal pontot, a második ujjperc érintése jobb pontot jelent.

\*) Ein Wort über die Lorm'sche Handzeichensprache für Taubblinde. „Der Blindenfreund“ 1908. júliusi füzet.



Ezen bőrhelyeknek érző körei egymástól feltétlenül elvannak különítve és így a benyomás helyi megítélésében tévedés nem történhetik; a helyesen pontozott betű nyomban és habozás nélkül felismerhető. Kezdetleges aggályom, hogy a módszer nehézkes, mert azt véltem, hogy minden egyes pontot külön és egymásután érinteni kell, alaptalannak bizonyult. Hirtelen végighúzással 2—3 ujjpercen át, valamint több helyesen állított ujjvéggel egyszerre történő érintéssel a gyakorolt oly gyorsan bírja magát megértetni a gyermekkel, hogy gyakran bámuló tanuja vagyok annak az élénk beszélgetésnek, melyet vele folytatni lehet. A kis *Egri Margit*, ez a siketvak leánynak neve, tapintó abécéje segítségével számos személlyel szóbeli érintkezésben áll; mert akik gyakrabban látják, kedvességének befolyása alatt, kevés kivétellel nem bírnak a kívánságnak ellentállni, hogy vele személyesen társalogjanak, és nem kerülik azt a csekély fáradságot, hogy abécéjét megtanulják. A Wechselsmann-féle vakok intézetében, hol e gyermek most állandóan el van helyezve, ő maga az összes növendékeket és cselédeket arra tanította, hogy vele beszélhessenek. Már annyira hozzászokott a gyors és folyékony közléshez, hogy mulatságos, leereszkedő és kissé türelmetlen grandezzaját megfigyelni, mellyel viselkedik, ha olykor gyakorlatlannal szónak áll. Teljes kiképezését, attól eltekintve, mire olvasás útján szert tett, kizárólag ezen tapintó abécé segítségével nyerte; mindazonáltal ezen siketvaknak tudása egynémely tantárgyban olyan, hogy nem egy vele egykorú gyermeket megszégyeníthet, ki jó eredménnyel nyilvános iskolát végez.

Mindebből kiviláglik, hogy a Braille-írás ezen rendkívüli alkalmazásmódja legalább ebben az esetben kitűnően bevált. Minthogy saját tapasztalásomból sem a kéz-, sem az ujj-abécé alkalmazását a siketvakokkal való érintkezésben nem ismerem, eszembe se jut, ezt a két módszert egymással és azt, amelyet épen most leírtam, a kettővel szemben könnyű alkalmazás és érthetőség tekintetében értékelni. Egy azonban megfontolandó. *A három módszer között csak egyet lehet gépre átvinni; és ez a Braille-féle pontírás módszere.*

Nyomban a kísérlet megejtésére ösztönözve éreztem magamat. A *Picht*-féle Braille-írógép mintájára egy emeltyűszerkezetet készíttettem, melyen a hat billentyű teljesen megegyező módon van elhelyezve. A megfelelő hat csap elrendezése magától érthetőleg szintén a Braille-betű hat pontjának elhelyezését utánozza, de nem oly kis térre összeszorítva, mint az írógépen, hanem olyan távolságban egymástól, mely új rendeltetésükre való tekintettel a három utolsó ujj valamint az ujjpercek méreteinek megfelel. Minthogy a géppel való kísérleteket első sorban magamon és más felnőtt személyeken óhajtottam végezni, ezen méreteket a kinőtt férfikézzől vettem. Ebből a célból *a bal kéz tenyéri felületének homorú mintáját* akként illesztettem a gépre, hogy két-két csap megfelelő likakon keresztül haladva, a mintán nyugvó kéz három utolsó ujjának egyikét a tenyéri felületen érintheti. A középső ujjat érintő két csap a Braille-betű két felső pontját, a gyűrűs és kis ujjat érintő csapok a középső és alsó pontpárt jelentik. A kézminta alakításánál arra voltam tekintettel, hogy a kísérlet (illetőleg a gép használatának) tartamára az ujjak egymástól kissé elálljanak. Azonkívül az ugyanazon ujjhoz tartozó két csap is kellő távolságban van egymástól, hogy térbeli különbségük, valamint együttes érintés esetén az elkülönített tapintó benyomás biztosan felismerhető legyen.

Számos kísérleteim megegyező eredményéről jelenthetem, hogy a hozzá fűzött *positiv* várakozással szemben is meglepő volt. A legtöbb kísérleti személy a *Braille*-féle pontrendszerrel nem ismerte, hanem utasításomra a nyert tapintó benyomásokat következőképen jelezte: a középső ujjhoz tartozókat *A1* és *2*-vel, a gyűrűs és kis ujjhoz tartozókat *B*, illetőleg *C1* és *2*-vel (*1* a kéztőhöz, *2* az ujjhegyhez közelebb eső benyomást jelenti). Ha már most megfontoljuk, hogy ezek a többnyire felületesen előkészített személyek, dacára a némileg komplikált jelzési módszernek, a benyomások legkülönbözőbb összetételeit úgyszólván kivétel nélkül azonnal felismerték, nem lehet kételkednünk abban, hogy értelmes siketvak, tapintó benyomás iránti koncentrált figyelmével, már rövid gyakorlás után képes lesz az

ujjaira alkalmazott pontbetű-írást kellő gyorsasággal megfejteti.

Képzeljünk a kellő előkészültséggel bíró siketvakoknak sorát, kiknek mindegyike bal kezét (a jobb kéz tetzés szerinti más célra szabad maradjon) egy megfelelő olyan kézmintára tartja, mint fent leírtam; álljon továbbá az a csaprendszer, mely ezen kézminták mindegyike alatt alkalmazva van, villamos összeköttetésben egy központi emeltyű-szerkezettel, melynek segítségével a tanító vagy előolvasó a csapokat megmozgatja; és lássuk most, vajjon tényleg nem lehetséges-e erről az egy helyről az egész csoportnak közös szellemi táplálékot nyújtani.\*)

Az a gondolat, mely kísérleteimnek alapjául szolgált és ezen rövid értekezésemnek tárgya volt, elég világos, úgy hogy tovább fejtegetnem nem kell. Megvalósulását melegen kívánom; de korán sem azonosítom okvetlenül az általam ajánlott tapintóbeszéddel. Megelégszem az üdvös cél kitűzésével és avval, hogy talán elérhetését némileg valószínűvé tettem. A hozzá vezető úton győzzön a jobb!

---

## Új törekvések.

Egyéni nevelés! E probléma megoldásán fáradozik ma általában a pedagógia épen úgy, miként a gyógypedagógia is nagy figyelemmel fordul e jelszó felé. Nézegeti, boncolgatja a kérdést, áttekint az általános pedagógia hatalmas mezejére, sőt kitekint a külföldre is; de minden tapasztalat erős érvekkel azt mondja nekünk: vizsgáljuk e programot mi is, hátha még dolgozunk akadhat vele.

Egyéni nevelés. Hogyan értelmezzük e fogalmat? Én úgy értem és értelmezem, hogy a növendékek erkölcsi, szellemi, sőt bizonyos mértékig testi tulajdonságuk szerint is külön-külön csoportokban helyeztessenek el, ahol azonban meghatározott elvek alapján már közösen taníthatnak és neveltetnek. Tehát nem egyéni-kénti nevelés ez, hanem a tulajdonságuknak megfelelően összeválogatott növendékek közös nevelése.

---

\*) A szerző szívesen lát mindenkit, ki a gépmintával megismerkedni és kísérletezni kíván.

Hazánkban az egyéni nevelés elvének megfelelően már eddig is nem egy intézmény keletkezett.

Ilyenek általában a kiségitő iskolák, a javító intézetek, az ideges gyermekek most megnyíló intézete. Ilyenek lesznek a normális tehetségű epileptikusok intézete, a — ugyan még talán messze levő — gyengébb tanulók középiskolája, stb.

Látjuk, hogy a kiválás mind több irányban történik meg és érdekes, hogy a legtöbb ily irányú új intézmény a gyógypedagógia kertjében fejlődik tovább.

De nézzünk csak a mi kertünkbe, vizsgáljuk a mi virágainkat. Hát nékünk vajjon nincs-e semmi köztünk az egyéni nevelés problémájához? Erre azt felelhetjük, hogy e kérdéssel a legújabb ideig alig foglalkoztunk. Oly intézményünk pedig, amely a siketnéma növendékek tulajdonságuk szerinti szétválását igyekeznek megoldani, mind a mai napig egy sincs.

Aktualitást e kérdés körülbelül csak egy éve nyert. Két kartársunk ekkor tért haza külföldi utjáról. A tapasztalatokat megírták és nemzeti kormányunk figyelmébe kiváltképen a következő három intézmény létesítését ajánlották :

1. Intézet gyengetehetségű siketnémák számára.
2. Intézet halló siketnémák számára.
3. Intézet, amelyben a kiváló tehetségű siketnémák az eddiginél magasabb műveltséget nyerhetnének.

Magas kormányunk a javaslatokat elfogadta. A jelekből pedig azt látjuk, hogy az 1. és a 3. pontban említett intézetek megvalósítását sürgősebbnek tartja, míg a halló siketnémák számára felállítandó intézetet legalább egy időre elodázhatónak véli.

Valamennyi intézetünk tanártestületének alkalmá volt már úgy a gyengetehetségűek számára felállítandó intézet, valamint a siketnémák alsó középiskolája kérdésével foglalkozni.

Oly fontos e kérdés, hiszen e téren az első lépést akarjuk megtenni, hogy róla itt a nagyobb nyilvánosság előtt is a Magyar Gyógypedagógia első számában elmélkedem.

Mindenek előtt azt nézzük meg, hogy a siketnéma oktatásnál fontos, sőt szükséges-e az egyéni nevelés kérdése?

Pedagógiai szempontból az egyéni nevelés szükséges voltáról írni, ma már nagyon elkésett értekezés volna. Hogy a nagyot-halló, sőt a halló siketnéma nevelésénél másképen járunk el, mint a teljesen siketnémánál, kinek akarhatnám ezt ma még bizonyí-

tani? Sőt ki ne tudná azt, hogy szétválasztásuk esetén, az eredmény mindkétfele csoportnál a mainál jobb volna.

Vagy ki tagadná azt, hogy a szellemileg fejletlen gyermek kerékkötője bármelyik osztálynak is? Nem hiszem, hogy csak egy komoly kartársam is akadjon, aki a gyengetehetségűeknek külön intézetekbe való elhelyezését szükségesnek ne tartaná, legalább pedagógiai szempontból véve a kérdést.

Ez elvnek megfelelő intézkedést kell látnunk abban is, ha valamelyik intézet (iskola) valamennyi osztályában egy és ugyanabban az időben tartatnak meg a számtani órák abból a célból, hogy a felsőbb osztályokba járó, de a mennyiségtanban gyöngébb növendékek a megfelelő alsóbb osztályokban gyarapíthassák számtani ismereteiket.

Az órarend ilyen beosztását a mi intézeteinkben is szükségesnek tartanám. Bővebben azonban e kérdésre ki nem térhetek.

Azt gondolom azonban, hogy a gyermeki lélekhez, a növendék tehetségéhez való alkalmazkodásunk itt nem fog végképen megállapodni.

Figyelem a növendékek előhaladását a kézügyességi és művészi tárgyokban. És mit tapasztalunk e tárgyaknál? Azt tapasztaljuk, hogy a növendékek tehetsége legalább olyan különböző e téren is, mint az intellektuális ismeretek terén. Akárhányszor látjuk azt, hogy egy III—IV. osztályú tanuló önálló rajza, festménye oly kiváló, hogy a legfelsőbb osztályban is csak ritkán akadunk növendékre, aki hasonló koncepcióval megbirkózhatnék. És mégis a mai csoportosítás szerint az egy osztályba tartozók körülbelül ugyanazt az anyagot is végzik el. A kiváló tehetségű könnyedén, szinte felületesen, mivel a megoldandó feladatot nagyon is könnyűnek találja; az ügyetlen gyermek pedig vonalaz, töröl, piszkít; a szorgalmasabbja folyton próbálgatja így, meg amúgy. És a dolog vége az, hogy a tanár — ha a növendék számára mégis legalább valamit szeretni akar — úgy szólván az egész rajzot maga kénytelen elvégezni.

Nem hiszem, hogy a rajztanárok szóvá ne tegyék ezt és valamelyes jobb megoldást ne keressenek már a legközelebbi jövőben is.

A kézügyességi oktatásnál, a női kézimunkánál hasonló állapotokat találunk. Szükséges, hogy a növendék tehetsége arányban legyen azzal a munkával, amelyet itt több-kevesebb izléssel és művészettel el kell végeznie.

E tárgyak rendkívüli fontosságát pedig — kivált a siketnémák megélhetése szempontjából — mindnyájan ismerjük. Bizonyos az, hogy az egyéni nevelés elve előbb-utóbb itt is érvényesülni kíván.

Látjuk tehát, hogy a pedagógia újabban arra törekszik, hogy a különböző növendékek különféle tehetségeihez, hajlamaihoz minél szorosabban alkalmazkodjék. Valamennyi gyermeket egyforma elvek szerint, ugyanazon eszközökkel ma már nem lehet nevelni. Sőt biztosra vehetjük azt is, hogy a gyermekpszichológia fejlődésével a ma még óriási gyermekcsoportok kisebb, de a tanítás-nevelés elvének és a cél érdekében megfelelőbb csoportokká fognak alakulni.

Pedagógiai szempontból tehát növendékeinknek a fenti értelembe vett szétválasztását mindenestre csak üdvözölni tudjuk.

Igaz, eddig a IX. és a X. osztályokról (az alsó középiskoláról, vagy a polgári iskoláról, siketnémák felsőbb intézetéről, stb. mivel nem tudom, mi lesz a neve) még nem szóltam. Erről azonban később.

Azt mondjuk: ez új törekvéseket pedagógiai szempontból helyesnek tartjuk ugyan, hanem gyakorlati és gazdasági szempontokat is véve figyelembe, azt is meg szeretnők vizsgálni, vajjon Magyarország siketnéma oktatása elérte-e már azt a fokot, hogy ilyen intézmények felállítására gondolhasson.

Könnyítsük meg a munkát. Mind összesen két új intézményről — a gyengetehetségük intézetéről és a középiskoláról — van szó. A közel jövőben e két intézet felállítását remélhetjük. Beszéljünk ezekről, a többieket pedig hagyjuk egyelőre figyelmen kívül.

Először a gyengetehetségű siketnémák intézetéről.

Milyen érvek hozhatók fel ez intézet ellen.

1. Hazánkban a jobbtehetségű siketnémák sem részesíthetők mind tanításban; egyelőre még főlősleges a gyengéket is tanítani, akikkel különben is csak csekély eredmény érhető el.

2. A mai intézetek gyengetehetségű növendékeiket az új intézet számára át nem adhatják, mivel nem egy esetben az osztályok elnéptelenedését vonnák maguk után.

3. Az intézetekbe már felvett gyengetehetségű siketnémákra a kellő osztálylétszám érdekében gyakran oly szükség van, hogy néha még idióta sem volna az intézetből elbocsátható.

4. Az eddig felállított intézetek anyagi gondokkal annyira

küzdenek, hogy már csak ez okból sem kívánatos új intézet létesítése.

Körülbelül ezek lehetnek az ellenérvek.

Nyomósaknak látszanak. De boncolgassuk csak őket kissé.

1. Igaz, hogy valamennyi közepes és jobb tehetségű siketnémát tanításban ma még nem részesíthetünk. Viszont az is igaz, hogy annyi siketnéma, amennyire általában hivatkozni szoktunk: nincs az országban. Ezt tapasztalatból jól tudjuk. A valóságban tehát a siketnémáknak több százalékát tanítjuk, mint amennyit a statisztika kimutat. A gyengetehetségű siketnémát az élőbeszédre ugyan nem lehet megtanítani, mindamellett kenyérkereső emberré a legtöbbje még nevelhető. Különbön is — szerintem — itt az államnak ugyanaz a szerepe van, mint a jó családapának saját gyermekeivel szemben: a legtöbbet épen a legügyefogyottabb gyermekeire kell hogy áldozzon.

2. Az e pontban felhozott érv az intézetek és nem a növendékek érdekét tarja szem előtt. Való, hogy némelyik osztályban feltűnően sok a gyenge tehetségű. A sok gyengyebb összekertülését megakadályozni, valamint az osztályok létszámát biztosítani úgy lehet, hogy ha az I. osztályban több növendékről gondoskodunk. Alapos kiválasztás után is maradhat így 10–12 növendék, amennyi egy osztály számára teljesen elegendő. A gyengébbek a gyengetehetségűek intézetébe kerülhetnek.

3. Majd minden intézetben találunk nagyon is gyenge növendékre, néha valóban fél idiotákra, akik „névleg“ azért növendékei az intézetnek, mivel nélkülök osztályösszevonásra kerülne a sor, amitől pedig mindnyájan rettegünk. Ez intézkedés érthető ugyan, de hogy sem a jobb, sem a gyengébb tehetségűek érdekében nem való, mindnyájan tudjuk. Ez egészségtelen állapotot változtatni kell és ezért is szükséges a külön intézet a gyengetehetségű siketnémáknak.

4. Intézeteink valóban nem büszkélkedhetnek anyagi jóléttel. Ez azonban nem lehet ok arra, hogy oktatásügyünk fejlődése kátyúba jusson. Hívjuk fel a magas kormány figyelmét intézeteink szegénységére és akkor bizonyára a segélynyújtás sem fog elmaradni, amint eddig sem maradt el teljesen.

E pontra legfőképen az a megjegyzésem, hogy ha arra várunk, amíg valamennyi igazgató intézetének anyagi részével megelégedett leszen: akkor legalább egy emberöltön át új intézet nem keletkezhetnék.

Tehát: a gyengetehetségű siketnémák intézetére pedagógiai szempontból nagy szükség van. Oktatásügyünk pedig ma már annyira fejlett, hogy az új intézetnek növendékekben sem lehet hiánya. Felállításánál legfeljebb az kívánatos, hogy fejlődése ne függjön a nemesszívű emberek adakozásától, mivel siketnéma-intézetet ily úton fejleszteni ma már alig lehetséges.

Most pedig térjünk át a polgári iskolára (középiszkolára).

Amiért nem egyszer küzdöttünk, amit közgyűléseinken hangoztattunk, hogy t. i. a hatosztályú intézetek nem nyújtanak kellő műveltséget a siketnémáknak; sőt, hogy a 8 osztályú intézet is csak szerényen elegendő ahhoz, hogy növendékeink birtokába a magyar nyelv teljes koncepcióját juttassa: most ime megvalósl intézeteink nivójának emelése által.

Örömmel üdvözöljük a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ez intézkedését. Mert bár jól tudjuk, hogy egyelőre egy, legfeljebb két intézet kiépítéséről lehet szó, mégis reméljük, hogy későbben a többi intézet is sorra kerül. Szóval: reméljük, hogy idővel valamennyi intézetnek 10 felmenő osztálya lesz.

Most néhány szóval csak azt akarom még bizonyítani, hogy ez intézkedés ellen írni annyit tesz, mint küzdeni az intézetek fejlődése, nivójának emelése ellen és egyszersmind botorúl elrontani mindent, amit „erkölcsi és anyagi érdek“-nek szoktunk nevezni.

A középiszkolával elérjük azt, hogy a siketnémák előtt a hivatalnoki pályát is megnyitjuk. Általában nem rajongok azért, hogy a siketnéma hivatalnokká legyen, azonban nem egy siketnéma tulajdonságai kötelességünk ké teszük, hogy részükre a sovány, de biztosabb tisztviselői kenyérről is gondoskodjunk.

Miért?

Minden intézetben akadunk néhány olyan növendékre, akik kiváló, vagy legalább jeles tanulók, de a kézügyességi tárgyakban gyengék, néha az utolsók. Szóval: okos, jó tanulók; figyelmes udvarias gyermekek, de nagyon ügyetlenek. Előre látjuk, hogy a kezökben az ekevasból még szög is alig leszen. Az ilyen gyermekek az iparos pályán zöld ágra nem igen fognak vergődni. És itt parancsol a szükség, amely azt mondja, hogy az ilyen gyermekek megölhetéséről is gondoskodnunk kell. Egyrészt azért is fölötte szükséges az alsófokú középiszkola felállítása. Egyrészt, mondom, mert másrészt és főképen növendékeink magasabb műveltsége, intézeteink nivójának és *ezzel együttműködésünk fon-*



*tosságának emelése* lebeg szemem előtt, amidőn e kérdésről írok.

Ki az, aki ezt meg nem érti? Vagy szükséges-e azt bővebben magyarázni, hogy így majdan nemcsak különleges tanítá-sunkra, fáradságos munkánkra hivatkozhatunk, hanem intézeteink nívójára is?

Én tehát mindkét intézményt és mindazokat, akiknek ez új intézetek létrehozásában szerepük volt és van, a legmelegebben üdvözlöm és óhajtom, hogy a siketnémák érdekében is mihamarabb adassanak át rendeltetésüknek!

Mivel csak általánosságban akartam szólani, a részletekre nem terjeszkedem ki.

Végül azt a reményemet fejezem ki, hogy a halló-siketnémák intézete is mihamarabb a megvalósulás stádiumába jut.

Úgy legyen!

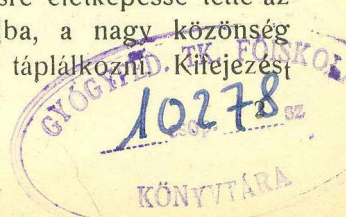
Scholtz Lajos.

## A vakok ügyének kül- és belterjes fejlődése az utolsó tíz év alatt.

Kellemes érzelmek támadnak lelkemben, hogy a vakok ügye tüneményes fejlődést mutat hazánkban az utolsó 10 év alatt. Mint a leláncolt Prometheus, évtizedeken át nyögött az ügy, míg végre elérkezett a 19. század és a humánus érzelmektől táplált közszellem új életet öntött belé. Ma már észak és dél, kelet és nyugat Magyarországon suhog a vessző, kattog a padolló és ropog a Braille-írás. A humánus közszellem kiragadta a vak kezéből a koldusbotot és visszahelyezte arra a piederstálra, amelyről a sors letaszította, vagyis az öntudatos iparosok tisztcsapatába.

Egy jó órában fogant gondolat, mondhatnám ihletett eszme volt a szűk körre szorítkozó és abban mozgó vakok Ön és betegségélyző társas körének 1897-ben való megreformálása. Szükségét érezték maguk a vakok, kiknek ezen intézmény létesítésében és kormányzásában igen jelentős szerep jutott, de még inkább szükségét érezték azok a szerencsétlenek, akik falanx-sorokban várták felvételüket az egyesület által fentartott műhelyekbe.

A reform egyszerre, szinte varázsütésre életképessé tette az egyesületet, mely gyökerét a legjobb talajba, a nagy közönség termő rétegébe bocsátotta s onnan kívánt táplálkozni. Kifejezési



nyert ez a körülmény a címben is, amennyiben a vakok önsegélyző egyesületéből Vakokat gyámolító országos egyesület lett.

Az országos egyesületet a közoktatásügyi kormány anyagilag és erkölcsileg támogatta, a vakok budapesti országos nevelő- és tanintézete pedig az 1900-ban megkötött egyezmény értelmében kiképzett növendékeit engedte át és később az egyesületi gondnokot az intézet gondnokává nevezte ki a kultuskormány s különös feladatává az ipari oktatás irányítását tette. Szóval az egyesületet az intézethez fűzte szoros kötelékekkel.

A vak munkásoknak a látókkal való versengése rengeteg ipari productumot termelt, mely szükségessé tette, hogy az egyesület bolthelyiséget nyisson és nagyobb vállalatoknál értékesítse termékeit. Mindkét vállalkozását a siker koronázta. A termékek értékesítése és a közönség részéről a vak munkásoknak felkarolása csakhamar homloktérbe helyezték az egyesületnek azon program-pontját, hogy vidéken is létesít foglalkoztató műhelyeket és fiók egyesületeket. Az inspirációt a közoktatásügyi kormánytól kapta, az övé azonban az érdem, hogy az eszmét megvalósította.

Igy létesültek fiók-egyesületek Szegeden, Temesvárt, Szombathelyt, Miskolcon és Kolozsvárt. Legujabban pedig megalakította az újpesti fiók egyesületet, melynek feladata munkaképtelen, vagy beteg vak embereket befogadni és őket ápolni. A fiók egyesületek szoros kontaktusban állanak a főegyesülettel, annak anyagi és erkölcsi támogatását élvezik; jöllehet egyik kardinális feladatuk volna a főegyesületet segíteni, mert ez lát el legtöbb vakot. Azonban ez még *pium desiderium*.

Ezen egyesületek tagadhatlanul küzdenek a létfenntartás nehézségeivel. Legnagyobb bajuk ott van, hogy nincsen elegendő anyagi tőkéjük, mely körülmény több, itt alig kifejthető okokban rejlik. Nyugtassuk meg magunkat azzal a mindig igaz közmondással: Minden kezdet nehéz. Fog jönni még egy jobb idő, amidőn a mai állapotok konszolidálódnak.

A főegyesület a vidéki egyesületek létesítésével, anyagi és erkölcsi támogatásával még korántsem fejezte be működését. Legalább szent hitem s érint nem. Hiszen a statisztika 16,000 vak emberről számol be, ma pedig csak körülbelül annyiról gondoskodhatik, ahány 100-at elhagytunk a kerekszám kedvéért a 16000-ból. Sőt még annyiról sem! Bűnben fogant gondolat volna a vakok ügyének extensív fejlesztésével való felhagyás, mikor annyi szegény vak ember kér bebocsáttatást és munkát s az alamizsna keserű

hulladékait a jól megérdemlett munkabér édes gyöngyöireivel óhajtja felcserélni!

Példát ad erre a közoktatásügyi kormány is. A múlt év folyamán a vakok budapesti orsz. intézetét egy újabb szervvel, *óvóval* egészítette ki. Eddig ugyanis 8—10 éves korban nyertek a vak gyermekek felvételt, most azonban 5 éves korban már felvétetnek. A folyó tanévben pedig az iparos tanoncok részére Szegeden és Szombathelyt ifju vakok iskolája címen újabb intézeteket létesített. Ezen intézetek növendékeinek tartásdíját a vakokat gyámolító orsz. egyesület vállalta magára, a tanerőt és a felszerelési tárgyakat a kultuskormány fizeti. Az intézetekkel kapcsolatosan vannak a foglalkoztató műhelyek, melyekben az iparos tanoncok kiképzésüket nyerik.

Kívánatosnak jelzem, hogy a foglalkoztató és az intézet vezetése egy kézbe tétessék le, mely egy felől költségmegtakarítással jár, másfelől az egyöntetű vezetés így biztosítva látszik és az ügynek kifelé való képvisellete természetszerűvé lesz. Csupán adminisztratív szempontból merülhetnek fel nehézségek, de ügyes és tapintatos egyén ezeket könnyen eloszlathatja.

A folyó tanévben még egy nagyszerű intézménnyel gyarapodott a vakok oktatásügye, a lovag Wechselman-féle nevelő és tanintézettel. Ez az intézet páratlanul áll a maga nemében, amennyiben saját alapítványából épült és abból tartja fenn magát. Az intézet csupán 50 növendéket vehet fel, nem ugyan helyiségei és a rendelkezésre álló 1,200000 korona évi kamatjövedelmének a növendékek eltartási költségeit — illetőn — talán elégtelensége miatt, hanem mert az alapító végrendeletét úgy kívánta fenntartani. A Wechselman-féle intézet országos intézet, amennyiben a vakokat az ország bármely vidékéről felveheti, létszámuk azonban az 50-et nem haladhatja meg. Ennek a számnak fele izraelita, kell hogy legyen.

Még egy, korra nézve a második helyen álló nevelő intézetről kell megemlékeznem, t. i. a vakok kolozsvári intézetéről, mely szintén az utóbbi 10 évben létesült. Boldogult Erzsébet királyné halála alkalmából határozta el Szvacsina Géza polgármester indítványára a tanács létesítését. Ezt az intézetet a közoktatásügyi kormány támogatja, amennyiben évi segélyt biztosít részére és tanerővel látja el.

A három nevelő intézetbe u. m. a két budapesti és a kolozs-

váriba a felvételi kor 8—10 évben van megállapítva,\*) ellenben a most létesült ifjú vakok iskolája a törvény értelmében csak 14 éves korban veheti fel folyamodóit. A nyájas olvasó, ha alapos megfontolás tárgyává teszi a kétféle intézménynél megállapított felvételi kort, kétségtelenül arra az eredményre jut, hogy a 10 éven felüli vakok egészen 14 éves korig nem vehetők fel az intézetekbe. A nevelő intézeteknek van ugyan egy kitételük, mely megengedi a 10 éves koron túl való felvételt is, de ez csak a későbbi korban megvakultakra vonatkozik. Ezt a passzust nézetem szerint feltétlenül módosítani kell, még pedig akképen, hogy a felvételi kor tekintet nélkül arra, hogy mikor vakult meg a gyermek, 14. életévig terjesztessék ki. Az ilyenek az előkészítő osztály elhagyásával az első osztályba volnának beosztandók s az írás-olvasásból külön órában oktattatnának. Esetleg részükre külön alsóbbfokú ipari osztály létesíttetnék. Az intézetben való maradhatásuk korhatára egyenlő volna a többi növendékekével, vagyis a 18. életévben állapíthatnák meg.

Nehogy valaki kicsinyes álláspontra helyezkedhessék, sietek kijelenteni, hogy a felvételi korhatárnak kitolása egyáltalán nem azt jelenti, hogy az ifjú vakok iparos tanonc iskoláitól elhalászni óhajtanók a növendék anyagot. Kivánságunk rugója sokkal nemesebb forrásból ered s nem egyéb, mint a szegény vak gyermekek részére mielőbb megnyitni az oktatás csarnokait és tétlenségükből kiragadva a szellemi életbe helyezni.

Egyik ifjú vakok intézetének nagyon tisztelt igazgatója azzal a kérelemmel fordult a vakok budapesti orsz. intézetének igazgatóságához, hogy juttatna neki az ottani szempontból túlhaladott korú növendékeket felvétel végett.

Hát ezt a kérelmet most teljesíteni szabályzataink értelmében tisztára lehetetlen volt, mert aki nálunk *már* fel nem vehető az ifjú vakok tanonc iskolájába *még* fel nem vehető. Ellenben, ha a korhatár kitágítatjuk, akkor a vakok budapesti orsz. intézetébe felvételért folyamodók között 14 éves kort megközelítőkké annyian lehetnek, hogy a vidéki intézeteknek bőségesen jut belőlük, csak képek legyenek eltartani.

Kijelentjük még azt is, hogy mi első sorban 5—10 éves korú gyermekeket veszünk fel, túlhaladott korban levőket akkor,

\*) Ujabbán a budapesti intézetben az 5. évtől.

ha a közoktatásügyi kormánytól erre a betöltött alapítványi helyeken kívül engedélyt nyerünk.

Azt hisszük ezen kijelentésünk a legszélesebb köröket ki fogja elégíteni és kívánságunk teljesítését mindenki méltányosnak és a vak gyermekek oktatása érdekében célirányosnak fogja tartani.

Hogy a belterjes fejlesztés munkájának eszmemenetét tovább fűzzem, tudnunk kell, hogy egyik fontos feladatát képezi a vakok intézeteinek a Braille-rendszerű könyvtár létesítése. Ilyen könyvtár tudomásom szerint minden intézetnél van; már t. i. amilyen. Legnagyobb könyvtára van a budapesti orsz. intézetnek. Az 1907—08. iskolai évben kiadott Értesítő szerint a könyvtár 377 kötetből áll, mely azóta is néhány kötettel szaporodott. A Braille-rendszerű könyvtár létesítésére való törekvés egykorú ezen írásmód feltalálásával és csaknem egykorú a vakoknak mint tömegnek művelt emberekké való nevelésére irányuló törekvésekkel. Hazánkban Náray-Szabó Sándor, majd Pivár Ignác igyekeztek a könyvtár alapjait megvetni. Később pedig Vitár Rezső gondnok buzgólkodott e terén, bár kevés sikerrel. Különösen Náray-Szabó Sándor miniszteri tanácsos karolta fel lelkesen az ügyet és több előkelő úrhölgyet nyert meg a Braille-könyvtár részére. E célra intézetünk több írógépet is szerzett be előkelő hölgyeknek. Sajnos ezen törekvés egyenlőre nem hozta meg a hozzáfűzött sikert. Külföldön pedig éppen előkelő hölgyek társasága vetette meg a vakok könyvtárának alapjait!

Miután a jelzett módon vázolt kísérletek a kívánt eredményeket nem hozták meg, a vakok orsz. intézetének igazgatósága elhatározta, hogy a kebelén működő önképző-kör tagjainak figyelmét fogja ebben az irányban felhívni. Szinte axiomajellegűvé vált ama nézete, hogy a vakok könyvtárát a vakoknak kell megcsinálniok. És valóban a serdültebb és a magyar helyesírással tisztában levő növendékek nagy buzgalommal fogtak az íráshoz. Az 1907—1908. évi értesítőben nagyon értékes munkaerőket találhatunk. Voltak olyan növendékek, akik egy tanév leforgása alatt 41 kötetet irtak. Ennek az igazi sysifusi munkának eredményei tették lehetővé, hogy megnyithattuk a könyvtárt, még pedig nemcsak növendékeink részére, hanem az ország összes vakjainak, akik olvastak Braille-rendszerben és akik a könyvtár tagjaivá lettek. Könyvtárunkból tehát *kölcsön könyvtár* lett, melynek minden vak ember tagja lehet, ha az évi egy korona tagsági díj beküldésével felvé-

telre jelentkezik. A könyvtári teendőket a nyomdász látja el és a pénzügyi dolgok kezelésére az önképző-kör tiszteletbeli elnöke, az intézetnek egyik agilis tanára válalkozott.

A kölcsönkönyvtár alapjai ekként meg volnának vetve, most csupán a mikénti gyarapításról kell gondoskodnunk. A könyvtár gyarapításának forrásait a következőkben jelöljük meg: 1. Rendes munkásai az önképzőkör tagjai. 2. Azok a vakok, akik az intézetnek növendékei voltak és felajánlják szolgálatukat a kölcsönkönyvtár céljaira. 3. Előkelő úrhölgyek, akik a vakok iránti tiszteletből vállalkoznak a könyvtár gyarapítására. Az önképző-kör munkásait az intézet a kölcsön könyvtár javadalmából a tanév végén mérsékelt jutalomban részesíti. Sőt oda törekszik az igazgatóság, hogy a kisebb alapítványok kamatjövödelmei felettes hatóságának engedelmével erre a célra fordítassanak. Ezen jutalmazásnak, mely a tanév végén mindenkor a közönség jelenlétében, tehát nyilvánosság előtt történik, meg van a remélt eredménye, mert a növendékek között nemes versengést teremt.

Az intézet volt növendékei vagy mérsékelt díjazás fejében, vagy pedig ingyen írnak s gyarapítják a könyvtárt. Ivét 7 fillérrel szoktuk fizetni. A harmadik csoportban sorozott úrhölgyek természetesen ingyen írnak. Ez idő szerint 7—8 ilyen jólelkű úrhölgy ír az intézetnek. E téren ujabban Szily egyetemi tanár szemorvos fejt ki agitacionális tevékenységet, máris több úrhölgyet nyert meg az ügynek, odaadó munkásságával, anyagi áldozatok nem kimélésével és szeretetreméltó módorával.

Szily tanár a könyvtár ügygel behatóan foglalkozik és e sorok írójával többször conferált. Neki ugyanis kedvenc eszméje, hogy egy tekintélyesebb úrhölgy körül fiatal leányok, vagy előkelő úrhölgyek csoportosulva téli időben kurzusokat tartsanak. Naponként 1—2 órát írnának a vakok számára. Az írógépet és a papiranyagot maguk vennék, szóval ez a kis kolónia nem kérne az ügytől anyagi befektetést. A vakok budapesti intézete a tanár úrnak emez önzetlen törekvéseit tőle telhetően támogatja, részére mindig szolgálatra készen áll.

Valóban, ha valaki megalapíthatja az előkelő úrhölgyek Braille-társaságát, akkor Szily Adolf dr. tanár az. Páciensei körében sok olyan előkelő hölgy van, aki neki köszönheti látóképességének épségben maradását, vagy ha az oly mérvben csökken, hogy különösképen kell kimélnie, ismét ő az, aki tanácsokat adhat szemének óvására és megmutatja az irányt, mely téren értékesítheti

szabad idejét. Szily tanár kezdeményezésétől, épen ezen vázolt okoknál fogva, sokat várhat a vakok könyvtár ügye.

A budapesti Braille-társaság kiinduló pontja lehet vidéken működő hasonló társaságoknak. Mert bizony sok Braille-társaságra van szükségünk, hogy a tanult vakok olvasni vágyát kielégíthessük. Tudnunk kell, hogy ezek a művek a folytonos kezelés következtében igen gyorsan pusztulnak, a pontok lenyomódnak, a kötés a könyv nagy terjedelme miatt időnek előtte tönkre megy stb.

Per tangentem említtem fel, hogy kívánatos volna ezeket a társaságokat a kormánynak erkölcsileg támogatni, a legtevékenyebb úrhölgyeket kitüntetésben részesíteni, mert életképességüket a kormányhatalom protektorsága nagyban növelné.

Washingtonban a vakoknak külön könyvtár épületük van, melyben több ezer mű nyer elhelyezést; mi természetesen ilyenre gondolni is alig merünk, azt azonban, hogy több ezer művet számláló könyvtárunk legyen, csak úgy érhetjük el, ha a társadalom művelt rétege ebben a munkánkban segítségünkre lesz.

Herodek Károly.

## Az elemiesség és részletesség a gyengetehetségűek oktatásában.

Még a hozzá nem értő is sejti, hogy az oktatásnak más, az általánostól eltérő eszközhöz és módokhoz kell fordulnia akkor, amikor szellemileg visszamaradt, korlátolt értelmi képességű gyermekkel áll szemben. De mik azok a különleges elvek és eljárások, amelyeknek tudatos alkalmazása e szerencsétlen egyének tanítását is eredményessé teheti?

Ez a kérdés már a szakembereket is érdekelheti. Legtöbb helyütt, ahol a gyengetehetségűek tanításának elveiről, módszeréről van szó, többnyire csak általános érvényű kijelentéseket találunk. „Itt általában ugyanazok tartandók szem előtt, mint a normális gyermekeknél, csak hogy tanításunknak elemibbnek, részletesebbnek és szemléletesebbnek kell lennie.“ Így szól a legtöbb esetben a szakférfiak tanácsa.

Nem vonható ugyan kétségbe, hogy az effajta különbözőzések teljesen helyesek, kifogástalanok, de már azt a magam tapasztalatából tudom, hogy a gyakorlat számára vajmi kevés értékkel és jelentőséggel bírnak, ha a kérdést nem részletezzük, nem világítjuk meg több oldalulag. Sajnos bizony, hogy erre, különben még a külföldön is szegényes módszertani irodalmunk nem fordít kellő gondot. Pedig érzi mindenki, aki gyengetehetségűekkel

foglalkozik, hogy a részletekbe is behatoló módszertani kérdéseinknek tisztázására égetően szükségünk van. S hogy még sincs mind ez ideig valóban speciális oktatástani irodalmunk, sem itthon, sem más országokban, annak okát én részben abban találok, hogy igen sokan nem találják elegendőnek, kielégítőnek az egyes esetekben gyakorlatilag szerzett tapasztalataiknak közrebocsajítását.

Véleményem szerint, amiként a szellemi fogyatékoság igazi psychológiáját csakis a számtalan eltérő eseteknek egyenkinti figyelembe vétele teremtheti meg, éppen úgy ez oktatási ág módszertana is apró megfigyeléseken épülhet fel.

Ez a felfogás és a belső kényszerűség visz arra, hogy e sorok keretében elmondjam, miként értelmezem én tanításomban a sokszor hangoztatott elemiességet, szemléletienséget és részletességet, oktatásunk e három fő elvét.

Tanításunk elemies akkor, ha úgy dolgozza fel, oly alakban adja elő az anyagot, hogy tanítványaink annak minden részletét befogadni, róla fokról-fokra képzeteket, fogalmakat, ítéleteket és következtetéseket alkotni képesek legyenek.

Részletező lesz tanítási eljárásunk az által, ha minden egyes alkalommal felkeresi, felkutatja, felszínre hozza a tárgyhoz tartozó legkisebb részleteket is, elmondja mindazt, ami vele összefügg, amit róla tudni hasznos és szükséges.

Csaknem magától értetődő, hogy mindkét elvnek követése feltételezi a szemléletienségnek szigorú szem előtt tartását is. Mondhatnám, hogy csakis oly ismereteket lehet igazán elemies módon tárgyalni, csakis azoknak részletezése jár föltétlen eredménnyel, amelyeket az érzékszervek útján juttathatunk a gyermekek lelkébe.

Amikor tehát a gyengetehetségűek oktatásának itt felvetett elveiről beszélünk, tulajdonképen egymáshoz egész közel fekvő, egymástól alig elválasztható fogalmakat fejtegetünk.

De nézzünk kissé e dolgok mélyére a pedagógiai gyakorlat szemüvegén keresztül.

Tegyük fel, hogy céloim a pénznemek megismertetése. Azt minden pedagógus megteszi, hogy megfigyelteti a pénzdarabok alakját, nagyságát, színét, anyagát, értékét, összehasonlíttja őket különböző szempontok szerint. Egyik-másik talán kiterjeszkedik az ércpénzek csengésére is. De már melyik elemi iskolai tanító tartaná fontos feladatának tanítványait a pénzeknek tisztán tapintás, vagy hallás útján való felismerésére képesíteni. Ha csak a gyakorlati szempontot tekintenők, úgy mi is elhaladhatnánk e fölött, mert az életben a mi tanítványunk se lesz arra utalva, hogy kitapogassa, vagy hangjukról ismerje meg a tárgyakat, mint a vak. Igen ám, de mi sokoldalú szemléltetésre törekszünk s azon vagyunk, miszerint tanítványaink minden érzékszerve kellő gyakorlatban része süljön. Máskülönben pedig, amikor pld. az I koronást a szemét behúnyt gyermek kezébe adom, ha megkövetelem tőle, hogy a háta mögött leejtett pénzdarabot nevezze meg, nemcsak érzék-



szervét fejlesztem, hanem tisztábbá, világosabbá teszem lelkében a pénz fogalmát. Az érzékeny gyermek előtt elég egyszer-kétszer megmutatnunk és megneveznünk a pénzek alakját, de a mi tanítványunkkal meg is kell azt tapintatnunk, különben felületes s a gyakorlati élet számára is kétes értékű munkát végezzünk.

Minden tárgynak több fajtájú jellegzetes tulajdonsága van, amelyek legtöbbször nemcsak a szemnek, de a fülnek, a tapintásnak, sokszor az izlelésnek és a szaglásnak is szól. Igazi fogalma csak annak van a tárgyról, aki azt egyetlen jellegzetes tulajdonságáról is képes felismerni.

De tovább fűzöm példámat. Nem szembeötlő tulajdonsága-e az ércpénznek az, hogy gurítani és pörgetni lehet? De bizony az s mégis kevés pedagógus tartja szükségesnek tanítványait erre is megtanítani. Nekünk azonban itt is meg kell állnunk, körül kell tekintenünk, mert a mi növendékünk kevés dolgot fedez fel magától. Sokszor megütközéssel vehetjük észre, hogy különben elég értelmes tanítványaink még egy pénzdarab elgurítására, vagy megpörgetésére sem képesek. Megtanítottuk-e őket rá? Gondoltunk-e tanításunk közben erre az egyszerűnek látszó, de bizony nagy általános képző erővel bíró kitérésre? Bizony tudom, sok esetben nem, jóllehet maga a gyermek is vezet bennünket a helyes irány követésére.

Gyakorlatomban előfordult, hogy egyik tanítványom ezt a közbeszólást kockáztatta meg: „A korona mindenütt gurul,“ Helyes lett volna-e; ha ezzel ily egyszerű szóbeli magyarázattal bánok el: „A homokban nem gurul a korona.“ Nem bizony, s nem is így jártam el, hanem a gyermek kezébe adtam a pénzt s utasítottam, hogy próbálja azt a homokban megpörgetni, vagy elgurítani. Maga látta, tapasztalta, hogy a homokban megakadt a tárgy. Ezután mi nehézséget sem okozott e helyes ítéletek megalkotása: „A pénz csak a padlón, asztalon, földön (szóval szilárd alapon) gurul, de a homokban nem, mert belefuródik, megakad.“

Még egy előfordult esetet említek fel. A gyermekek ítélőképességének tanulmányozása céljából feltettem egy alkalommal ezt a kérdést osztályomnak: „Hány gyermek fér el ebben a padban?“ Az egyik csoport úgy vélte, hogy 3, a másik csoport azt hitte, hogy 4. „Kinek van igaza?“ kérdeztem. „Próbáljuk meg!“ harsogott a gyermekcsereg. Meg is próbáltuk s kiderült, hogy mind a két válasz helyes lehet, mert amikor nagyobb gyermekeket ültettem a padba, akkor csak hárman fértek be, a kisebbek közül azonban négy is talált helyet.

Még több példát is hozhatnék fel gyakorlati működésemből annak a feltüntetésére, hogyan gondolom én a gyengetehetségűek tanításában az elemiesség, szemléletiesség és részletesség elvének megvalósítását s mikben látom — a többek közt — a mi módszeres eljárásainknak különlegességét. De azt hiszem, némileg már a most előadottakkal is megértettem magamat.

Előre számolnom kell azonban azokkal, akik röviden ismer-

tetett eljárásaimban túlzást látnak s azt vélik, hogy ilyen kitérésekkel szétforgácsolódik a figyelem s elterelődik az érdeklődés a tanítás tulajdonképeni tárgyától. Megadom mindezekre a feleletet.

Ha ismerjük a gyengetehetségű gyermekek képességeit, ha tudjuk azt, hogy az ő szellemi előhaladásukban a legkisebb szalmaszál is jelentékeny akadályt képezhet, úgy azt a törekvést, mely oktatásuknál a legnagyobb, a legkörülményesebb elemiességgel kíván eljárni, eléggé méltányolnunk nem is lehet. A gyakorlati tapasztalat azt bizonyítja, hogy ezek a gyermekek az ismeretszerzésben lassan jutnak előre, önmaguktól felfedezni semmit sem képesek s ha egy dologról szereztek is már áttekintést, hasonló, de nem teljesen azonos esetben maguktól eligazodni nem igen tudnak. A fasorról pl. már lehet fogalmuk s mégis amikor ezt találok kérdezni: „Hány sor gomb van a kabátomon?” — könnyen nyerhetem ezt a feleletet: „8 sor.” Mert ő csak 8-at lát s nem két sorban elhelyezett 8 gombot.

Ilyen észleletek mellett fölösleges-e hát, ha figyelmemet mindenkoron kiterjesztem a tanítás legaprólékosabb részleteinek érzékeltetésére és begyakorlására is?

De csak látszólagos a figyelem szétszórására vonatkozó feltevés is, mert hisz a kérdés mindig az illető tárgy körül forog, annak egy-egy jellegzetes, sokszor azonban kellőleg nem méltányolt tulajdonságát tisztázza, vagy más tárgyakkal való okozati összefüggését világítja meg. Képzeltető-e nagyobb érdeklődés a tanítás iránt a gyermekek részéről, mint akkor, amikor általuk is könnyen érthető ismereteknek könnyed, játékszerű módon való elsajátításáról van szó? Aligha! S ha ez így van s ha igaz az, hogy maradandó tanítási eredményeket csakis a gyermekek érdeklődésének felkeltése révén tudunk elérni, úgy a tanítás elemiességének és részletességének elvét teljes mértékben fenn kell tartanunk s a gyakorlatban a szó teljes értelmében keresztül is kell vinnünk. Mit érne az, ha gyengetehetségű tanítványunk kívánatra előszedné emlékezetének tárházából Európa valamennyi országának nevét, de e mellett nem tudná felfedezni a leggyakrabban előforduló tárgyak és jelenségek okszerűségét sem s nem volna képes megválogatni eszközeit a legegyszerűbb célok elérése érdekében.

Csak azt akartam ezzel mintegy érinteni, hogy a részletes és elemies eljárás szigorú követése azért is jó, azért is kívánatos, mert megóv bennünket a túlzásoktól, visszatart bennünket a tananyagnak idegen, elérhetetlen világban való keresésétől s leköt bennünket ahhoz, ami közvetlen környezetünkben fekszik s ami alapos kutatás mellett, kimeríthetetlen, érdekes, az észfejllesztés és a gyakorlati élet szempontjából egyaránt értékes anyagot nyújt.

Még csak azt kívánom megjegyezni, hogy hitem szerint az

ilyen közönségesnek s köztudomásúnak látszó módszeres kérdések közreadása egyszerűségük mellett is szolgálhatnának valamennyiünk okulására s hozzájárulhatnának különleges oktatási módszerünk mielőbbi teljes kialakulásához. Cx.

## A mi ünnepünk.

Ritka szép, kedves és lélekemelő ünnep folyt le f. hó 5-én este a Kigyó-téri királyi bérpalotjában levő Kovács-féle vendéglő helyiségében. Hazánk minden részéből vagy 70 gyógypedagógus jelent meg, hogy kifejezést adjon ragaszkodásának, szeretetének és nagyrabecsülésének *Berkes János* igazgató, szaktanácsi előadó, lapunk felelős szerkesztője iránt, abból az alkalomból, hogy Ő Felsége őt a Ferenc-József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

A kartársi szeretet ezen páratlan megnyilatkozását és az ünnep fényét s kedvességét nagyban emelte az a körülmény, hogy azon *dr. Náray-Szabó Sándor* min. tanácsos, a gyógypedagógiai ügyosztály vezetője, valamint *dr. Tóth István* fogalmazó és *Ascher István* számtanácsos is megjelent.

Az ünnepélyt a budapesti gyógypedagógiai intézetek rendezték s részt vettek azon a tanítóképző előadó orvosai, valamint az intézetek orvosai is. A pompásan kivilágított termekben este 8 óra előtt már élénk sürgés-forgás jelezte a helybeli és vidéki vendégek megérkezését, a kölcsönös üdvözlések közepette sajnálatlalt nélkülöltük a váciak egy részét, akik mint később értesültünk, kellemetlen vasuti baleset következtében igazgatójukkal egyetemben arra voltak kárhozhatóak, hogy az ünnepség alatt a vác-budapesti vonal nyílt pályáján hidegben, fagyban vesztegeljenek.

A vacsora megkezdése előtt *dr. Náray-Szabó Sándor* min. tanácsos, ügyosztályunk vezetője körülbelül a következő szavakkal adta át a kitüntetettnek a lovagkeresztet.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy úgy a vidékről, mint a székesfővárosból megjelenteket szívem melegével üdvözöljem és *Berkes János* barátomnak Ő császári és királyi apostoli Felségének magas kitüntetését: a Ferenc-József-rend lovagkeresztjét átnyujthassam. E kitüntetés mindnyájunk lelkében örömet fakaszt. Jelen alkalommal nem kívánom kiváló érdemeit felsorolni, hisz önök vele együtt működnek s így jól tudják, hogy a gyógypedagógiának nincsen ága, ahol ő ne éreztetné áldásos működését. Így a tanítóképző, az egyes szakok és az irodalom fellendülése: mind sokat köszönhet neki. Most inkább a kitüntetésről szólok, mely nagyságával egyedüli ezen a téren s melyből azt az örvendetes következtést vonhatjuk, hogy jogos kérelmeik s óhajaik a jövőben

fokozottabb mértékben hallgattatnak meg. Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ez a kitüntetés arra is szolgál, hogy a munkából ezután még jobban kivegyük részünket. Örömmel jelentem meg körülben, hogy személyesen adjam át a kitüntetést. Teszem ezt azon óhajással: engedje a Mindenható, hogy Berkes János munkásságának gyümölcseiben még sokáig gyönyörködhesünk.

Éljenezés és taps között tüzte Őméltósága Berkes János mellére a lovagkeresztet.

Az ünnepelt hálás szavakkal köszönte meg Ő Felsőge kegyét, valamint a miniszter úr, különösen pedig a tanácsos úr azon jóakarátát, hogy őt a kitüntetésre előterjesztették. Kifejezte, hogy e kitüntetés meggyőződése szerint nemcsak az ő személyének, hanem az egész gyógypedagógiai oktatásügynek a kitüntetése s ígérte, hogy nem szünik meg továbbra is, ha lehet még nagyobb buzgósággal és szeretettel működni azon a téren, mely neki kiszabotott.

Ünnepi hangulatban ült ezután asztalhoz a társaság.

A vacsora alatt az első felköszöntőt Klis Lajos mondotta gróf *Apponyi Albert* miniszterre, arra a kimagasló nagy emberre, aki szeretettel viseltetik ügyünk és annak munkásai iránt. A lelkes éljenezés lecsillapultával Ákos István, mint a gyógypedagógiai oktatásügy legidősebb munkása, szólalt fel s párhuzamot vonván a lefolyt negyed század kezdete s a mai nap eredményei között, vázolta azt a nagy fejlődést, amelyet oktatásügyünk, különösen az utóbbi másfél évtized alatt elért. Az őszinte elismerés hangján köszönte meg azt a lángoló ügyszeretet, lankadatlan kitartást, amelyet ügyosztályunk vezetője közel negyed százados hivataloskodása alatt kifejtett s annak a reményének adott kifejezést, hogy ez a munkás mult zálogul szolgál arra, hogy a tanítóképzés, az egyének anyagi helyzetének emelése, valamint a szolgálati idő leszállítása tekintetében fennálló óhajok is, ha nem is a közel jövőben, de fokozatosan teljesedésbe mennek. Poharát oktatásügyünk vezérére Náray-Szabó Sándorra emelte s kívánta, hogy őt a gondviselés családja, a mi ügyünk s a haza javára sokáig éltesse.

Őméltósága válaszában többek között a következőket mondta :

Bocsánatot kérek, hogy másodszor veszem igénybe figyelmüket, de kötelességem az elhangzott szavakra reflektálni. 25 éve lesz már, hogy a gyógypedagógiát, ezt a kis elhagyott palántát gondozásomba vettem. Ez idő alatt sikerült elérnem, hogy a gyógypedagógiát, ha nem is oly terebélyes fává, — mint Ákos mondotta — de számottevő tényezővé tettem. Erre azonban csak úgy voltam képes, hogy m. t. barátaim szívvel s lelkesedéssel támogattak. Büszkeséggel mondhatom, hogy egyes ágakban még a külföld irigylését is kivívtuk. Mélyen tisztelt Uraim és Hölgyeim! E fejlesztésben az önök lankadatlan munkássága is méltó részt vett. Különösen a képzés mai színvona-

lára való emelése képezte legfőbb törekvésemet. Amiért a képviselés mai formájára törekedtem, az az önök ügyének előbbrevitele érdekében történt, mert csak az egyetértés — a színvonal emelésének — erejével sikerült elérni, hogy Önök részére a nyolcadik osztály is megnyitott. Ha mégis a fejlődés nem a kívánt gyorsasággal történt, ez kizárólag pénzügyi nehézségeken mult. Az én célom egy elégedett tisztviselőkar, mert jól tudom, hogy csak azzal lehet eredményes munkát végezni. Ennek elérésére erkölcsi alap kell. Egyesítsük tehát erőnket kartársi szeretettel s mienk a diadal. Erre az egyetértésre, közös munkára emelem poharam s remélem, hogy céljaik elérésében ezután is segítségükre lehetek.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után az ünnepeltet köszöntötték fel és pedig a siketnémák intézetei részéről Klis Lajos, a vakok intézetei részéről Herodek Károly, a gyengébb képességek intézetei részéről Éltes Mátyás. Az ünnepelt Berkes János válaszában köszönetet mondott a személye iránt megnyilvánult ragaszkodásért s azért a szeretetért és megtiszteltetésért, melyet nemcsak kartársai, de a körünkben megjelent tisztelői részéről is tapasztalt.

Felköszöntőt mondtak még dr. *Tóth István* min. fogalmazóra Kirschenheuter Ferenc, *Ascher István* számtanácsosra pedig Skultéty Lajos s végül dr. Sarbó Arthur, aki az ünnepelt távollévő kedves nejét éltette. A társaság a legjobb hangulatban a késő éjjeli órákig együttmaradt, s az éj már jó előre haladt, midőn szétoszlottunk egy igazán kedves este emlékét vive magunkkal.

Hiányos volna a krónika, ha az elismerés hangján nem emlékeznénk meg a budapesti intézetek tantestületeinek fáradozásairól, akik a rendezés munkáját olyan ügyesen s megalégedésre végezték.

Hő óhajtás, hogy hasonlókról minél többször referálhasson a

**Krónikás.**

---

## Törvényes rendelkezések a gyógypedagógiai oktatást illetőleg a külföldön.

A gyógypedagógiai intézetek országos szaktanácsa javaslatára a közoktatásügyi kormány a külügyministerium útján beszerezte azokat a törvényeket, melyek ez ideig a külföldi államokban ezen oktatásügyet illetőleg hozattak.

Szolgálatot vélünk teljesíteni, amidőn az eddig rendelkezésre álló törvényeket közöljük, lehetőleg szöszzerinti fordításban.

**Oldenburg nagyhercegség,**

Az 1876 január 18-án hozott törvény a siketnémák tankötelezettségét illetőleg a következő:

1. §. 1. Siketnéma, vagy nagyot hallás miatt a népiskolai oktatásban részt nem vehető, gyermekeket szülők vagy gyámjaik kötelesek a Wildeshausenben levő siketnéma-intézetben kiképeztetni, amennyiben ezen gyermekek testi és szellemi állapota az intézetbe való felvételt nem akadályozza, vagy pedig taníttatásukat illetőleg egyéb gondoskodás nem történik. Hogy ezen feltételek fennállanak-e, annak elbírálása a kormány, illetve a vallás és közoktatási ügyek csoportjának feladata, amely a felmerült esetekben, a körülményekhez képest az intézetbe való beszállítás kötelezettsége alól egyáltalán, vagy bizonyos időre felmentést adhat.

2. Az illetékes közigazgatási hatóság kötelessége, hogy azon szülőket vagy gyámokat, akik az első pont alatti rendelkezést nem teljesítik, gyermekeiknek az intézetbe való beadására felhívják s szükség esetén a megfelelő kényszerítő eszközökkel éljenek.

2. §. Az új növendékek felvétele rendszerint minden két évben, husvét utáni csütörtökön tartott felvételi napon történik és pedig az első ezen törvény alapján 1877 husvét után. Ezen napon mindazon siketnéma gyermekek beszállítandók az intézetbe, akik a 9. évükben vannak, illetőleg akik ezen évben 9-ik életévükbe lépnek, amennyiben az első szakasz értelmében felmentésben nem részesültek.

Az evangélikus főtanácsnak jogában áll, hogy fontos okok és méltányos körülmények esetén e rendelkezésektől eltérjen és idősebb gyermekeket is felvehessen. 12 éves koru gyermekek azonban az intézetbe egyáltalán fel nem vehetők, hacsak más intézetben, vagy egyébként már oktatást nem nyertek.

3. §. A gyermekek rendszerint a 6-ik tanév befejeztéig (a mennyiben 14. életévüket még el nem érték, azon tanév végéig, melyben 14 évesek lesznek) maradnak az intézetben. Ugy az előbb eltávozás, valamint a tovább otmaradás az evang. főiskolatanács engedélyével történhet csak. Előbbi rendszerint a szakaszban felsorolt okokból, utóbbi csak igen gyenge előmenetelt tanusító gyermekek érdekében engedélyezhető.

4. §. A költségeket első sorban a gyermekek szülei, azután az eltartásukról gondoskodni tartozó egyének viselik. Amennyiben ezek erre képtelenek, a közpénztár tartozik a költségeket fedezni.

5. §. Ha a gyermek az intézet felügyelősége részéről előírt ruházattal, fehérneművel stb úgy az intézetbe szállításkor, valamint ott tartózkodása alatt is el nem láttatnék, a felügyelőségnek jogában van e cikkeket az eltartók költségére beszerezni.

6. §. Ha az intézetbe felvett gyermekek után a tápdíj és tandíj az esedékesség napján ki nem fizettetik, vagy a felügyelőség kiadásai (5. §.) a felszólítástól számított 3 héten belül meg nem térítetnek, úgy ezek a rendes adóbehajtás útján a hatóság részéről hajtandók be s amennyiben azonnal behajthatók nem volnának, az illetékes község visszereseti jogának fenntartásával, köteles a közpénztár az összeget előlegezni.

7. §. Az ezen törvény végrehajtását illető rendeletek kibocsá-

tására a kormány, illetve annak vallás- és közoktatásügyi csoportja hatalmaztatik fel.

Melynek hitelül saját kezü aláírásunk és nagyhercegi peccs-tünk.

Péter.

A fentti törvény végrehajtási utasítása 1878 január 17-én bocsátatott ki s a következő rendelkezéseket tartalmazza:

Az 1876 évi január 18-iki, a siketnémák tankötelezettségére vonatkozó törvény 7 szakasza értelmében legfelsőbb jóváhagyással a következő végrehajtási utasítás adatik ki:

1. §. Minden, a wildeshauseni intézetbe való felvételi időt megelőző évben, legelső esetben tehát 1878-ban, a közigazgatási hatóságok és városi tanácsok kötelesek az egyes községekben található siketnémákat, vagy nagyot hallásuk miatt a rendes iskolát nem látogatható gyermekeket, akik a felvételi időben 7—12 éves korban vannak, kikutatni s róluk a szükséges okmányokat (2. §.) bekérni. Kötelesek továbbá a törvényes gondozót (apa vagy gyám) a felvétel (a törvény 1. és 2. §.) illetve a költségekre nézve (a törvény 4. §.) kihallgatni és a jelzett rendelkezések elbírálásához még szükséges okmányokat összegyűjtve azokat december 1-éig az A) alatt csatolt kimutatás kíséretében az oldenburgi evangélikus főiskolatanácshoz beküldeni.

Figyelmen kívül hagyandók azok a gyermekek, akiknek felvételére vonatkozólag már végleges intézkedés történt.

12 éves kort túlhaladott gyermekek csak az esetben veendőek fel a kimutatásba, ha már oktatásban részesültek s így felvételük a törvény 2. szakasza 2-ik bekezdése értelmében elbírálás tárgyát képezheti. A jegyzet rovatba a tartásra kötelezett neve jegyzendő be s azon körülmény, valjon a teljes díjak, esetleg azok egy részének megtérítésére képes-e, illetve, hogy mennyiben s milyen összegben kell a közpénztárt igénybe venni.

Ha jelentkezésre köteles gyermekek nem talátnak, ezen körülmény december 1-éig szintén bejelentendő.

Ha ezen időpont után jutna a hatóság tudomására ilyen gyermek létezése, annak okmányai utólag terjesztendőek be, esetleg ha erre az idő rövid volna, haladéktalanul jelentés teendő.

2. §. A kimutatáshoz melléklendők:

1. a gyermek keresztlevele;
2. himlőoltási bizonyítványa;
3. orvosi bizonyítvány:

- a) a siketség, ennek folytán némaság létezéséről;
- b) a siketség fokáról (van-e hallási maradványa, s ez időlegesen gyengébb vagy erősebb-e);
- c) a siketség okáról (születés óta, öröklés, betegség, pszichikai behatások p. o. ijedség, helyi vagy általános sérülések s minő sérülések következménye);
- d) a siketség felismerésének idejéről;
- e) a gyógyítás megkísérléséről és eredményéről;

- f) a felveendő gyermek és szülök egészségi állapotáról ;
  - g) a képezhetőségről (különösen a szemlélő, ítélő és emlékezőtehetség, esetleg gyengeelméjűség s hasonló állapot).
4. Lelkész vagy tanító bizonyítványa,
- a) a gyermek szellemi képességeiről, kedélyi állapotáról, esetleg hajlamairól ;
  - b) eddigi családi neveléséről, esetleg tanításáról s annak eredményéről.
5. a felmerült hivatalos eljárás okmányai.

3. §. A beküldött kimutatások mellékleteikkel első sorban az intézet felügyelőségének adatnak át, amely a főtanító véleményének meghallgatása után javaslatot tesz, vajjon a gyermek testi és szellemi képességei a felvételt nem akadályozzák-e s vajjon ha oktatása iránt a szülök máskép intézkedtek, ezen intézkedés megfelelő és elfogadható-e ; ugyancsak javaslatot tesz azon gyermekekre vonatkozólag, akik vagy koron alul vagy fölül vannak, valjon forognak-e fenn körülmények, melyek a felvétel elhalasztását indokolják.

4. §. A felügyelőség véleményes javaslata a kimutatások és mellékleteinek csatolásával az evangélikus főiskola tanácshoz Oldenburgba terjesztendők be. Ha vannak gyermekek, akiknek felvétele az eddigi hivatalos eljárás folyamán kétes, vagy vitásnak tűnik ki, ha a tanács önmaga nem határozhat a felett, valjon a törvény 1. §. első bekezdése szerint a gyermek felveendő-e vagy sem, úgy az okmányok a kormányhoz, illetve ennek vallás- és közoktatási csoportjához terjesztendők fel. A kormány döntése, valamint a nem vitás ügyekben a főiskolatanács döntése, valamint a felvettek névjegyzéke és a díjak fizetésére kötelezett egyének neve a megfelelő közigazgatási hatósággal s az intézet felügyelőségével közöltetik.

A közigazgatási hatóságok, illetve városi tanácsok kötelessége a felvett gyermek atyját vagy gyámját a felvételre s annak körülményeire vonatkozó döntésről értesíteni. Egyidejűleg minden felvett gyermek szülője vagy gyámja felhivandó, hogy az előirt felszerelésről gondoskodik-e s a félévi eltartás díját az intézet gondnokához a felvétel idejére küldje be. Ugy a felszerelés tárgyai, valamint az eltartás összege is közlendő az illetővel.

5. §. Ha az érdekelt a kormány, illetve annak vallás és közoktatásügyi csoportja, vagy a főiskolatanács határozatát magára nézve sérelmesnek tartja, jogában áll az összkormányhoz fellebezni. A fellebezésnek a törvény értelmében a határozat közlésétől számított 8 napon belül kell történnie.

A fellebezés a közigazgatási hatóságnál nyújtandó be, amely azt, a határozathozó hatóság nevében akár jegyzőkönyv, akár írásbeli beadvány útján elfogadja s a nagyhercegi főiskola tanácsához beküldi. Ez utóbbi jelentést tesz a kormánynak s egyuttal értesíti az intézet felügyelőségét.



A fellebbezés írásban indokolandó s az indokolás közvetlen a vallás- és közoktatásügyi csoporthoz nyújtandó be. A főiskola tanács határozata ellen az indokolás ezen tanács részéről kitézött határidő alatt, a vallás és közoktatásügyi csoport határozata ellen pedig 4 hét alatt nyújtandó be.

Az összkormány végzését a főiskolatanács az intézet felügyelőségével és a közigazgatási hatósággal közli.

6. §. A 4. §. említett felhívás a gyermek felszerelését, valamint a tápdíjat és tandíjat illetőleg, ha nem az apa vagy gyám fedezi ezeket, az érdekelt személyhez intézendő. Elmarad a felhívás, ha a szülő, vagy gyám a díjak fedezésére nem képes, vagy ha a fizetésre kötelezett még megállapítva nincs. Ez esetben a közigazgatási hatóság kötelessége a közpénztár közbelépéséről kellő időben gondoskodni.

7. §. Ha a véglegesen felvett gyermek kellő időben be nem szállított, az illetékes hatóság a felügyelőség megkeresésére a törvény 1. §. 2. bekezdése értelmében sürgősen eljárni tartozik.

8. §. A táp- és tandíj minden gyermek után további intézkedésig évi 195 Márka, amely félévi előleges részletekben fizetendő az intézet gondnokának.

További intézkedésig a következő felszerelések szükségesek:

1. egy ágy felszerelés 2 huzattal ágy nélkül; 2. 2 teljes öltöny, 1 vasárnapi és 1 köznap; 3. 6 új ing; 4. 3. nyakkendő, 5. 3 zsebkendő; 6. 2 pár cipő vagy csizma; 7. 4 pár új harisnya; 8. fiuknak 2 sapka, lányoknak 2 kalap, vagy fejkötő és 2 éjjeli fejkötő; 9. lányoknak 3 kötény, 2 konyhakötény; 10. fiuknak félévszón vagy vászon tornaruha; 11. egy kefe; 12. egy sűrű és egy bontó fésű; 13. közép nagyságu zárható láda vagy bőrönd.

Ha ezen felszerelési tárgyakat az érdekelt a tápszülőktől bérelni akarja, az intézet felügyelőségéhez fordulhat. A bérlet, ha az a felügyelőség közbenjárásával létesített, a törvény 6. §. rendelkezései alá esik.

A kormány jóváhagyásával a felügyelőség ezen megállapítás-tól eltérőleg is követelheti a felszerelést.

9. §. Ha a táp- és tandíj fizetését a határidőre az érdekelt elmulasztják, vagy ha a felszerelés költségeiről a főtanító által láttamozott nyugtát be nem váltják 3 héttel a megküldés után, a gondnok jelentést tesz a felügyelőségnek, hogy az a törvény 6. §. értelmében a behajtás felől intézkedjék.

A fizetések a gondnokhoz portómentesen történnek.

10. §. Ha a közpénztár a megállapított díjak fizetését kifogásolja, az ügy elbírálására a kormány, illetve annak belügyi csoportja illetékes.

Oldenburg, 1878. január 17.

A kormány.

A) melléklet.

Hivatal.....

**Kimutatás**

a siketnéma, vagy nagyot hallás miatt a rendes iskolát nem látogatható gyermekekről.

Sorszám	A gyermek		Az atya vagy gyám			Van-e különös körülmény, hogy a gyermek a jövő évi husvétján az intézetbe felvétessék, vagy a felvételtől eltekintessék s melyik az ?	Jegyzet
	neve	születési napja	neve	állása	lakása		
1	2	3	4	5	6	7	8

**KÜLFÖLDI SZEMLE.****Néhány külföldi siketnéma-intézet.**

Nem annyira a fontosságáért, mint inkább az érdekességeért óhajtók megemlékezni néhány sorban arról a módról, amelynek segítségével számos külföldi siketnéma intézet jelenlegi állapotát s némelyeknek egész történelmi fejlődését megismerhettem.

Mint *esperantista*, az esperantó lapok útján közhírré tettem, hogy szívesen venném, ha külföldi esperantista társaim felvilágosításokat adnának a saját országuk, avagy közelebbről a saját városukbeli siketnéma intézet jelenlegi állapotáról. Eme felhívásomra közel 30 külföldi siketnéma intézetről kaptam igen figyelemre méltó értesítéseket. Ezek közül ismertettem már a *madridi* intézetet a „*Népmívelés*“-ben, az *új-zelandit* a „*Nemzeti Iskolá*“-ban. Most és jövőben ezen lap hasábjain fogom ismertetni mindazon intézeteket, amelyeknek adatai kezemben vannak, avagy ezután küldetnek be hozzám. Ezek a tudósítások legnagyobb részben pedagógus esperantisták tollaiból kerültek ki oly módon, hogy az illetők személyesen felkeresték a városukban levő siketnéma intézetet, vagy intézeteket s az ott kapott információk alapján irták meg tudósításukat. Így tehát a hitelességnek legközvetlenebb formája és valóban a tényleges állapotot feltüntető adatok útján írom az alábbi értesítéseket:

**Santiagoói intézet.**

Chili fővárosból *Ludoviko E. Lepulveda Candra* tollából kaptam a santiagoói intézetről az alábbi értesítést:

Ezen intézetet 1889. április 10-én nyitotta meg *Jos. M. Balmaceda* akkori miniszterelnök. Kibővült ezen intézet az 1900. év augusztus havában megnyílt vakok intézetével. Az elmúlt iskolai évben volt ez intézetben 75 siketnéma és 26 vak növendék. Az intézet tisztán internátus. A siketnémákat spanyol nyelven tanítják a hangos beszédre s ennek kapcsán minden tudományág elemi ismereteire. A siketnémák oktatásával foglalkozik 5 rendes tanár,

egy rajztanár és egy tornatanár. A vakoknak csak egy rendes tanárunk és egy zenetanárunk van. A rendes tanárok kezdő fizetése 2000 peso. (Egy peso értéke körülbelül  $83\frac{1}{3}$  fillér.) A rajz, torna és a zenetanár csak óraadó. Az egész intézet évi kiadása 60000 peso. Az intézet állami jellegű. Kartársaimat bizonyára jobban érdekli ez intézetnek a tanítási metódusa. Ennek illusztrálása végett megküldötte említett levelező társam az azon intézetben használt ábc- és olvasókönyvet. E könyv három részből áll és a három alsó-fokú osztályok számára iratott. Ha vizsgáljuk, igen érdekes adatként találjuk, hogy a spanyol nyelven tanított siketnémáknak is a „p” hangot fejlesztik ki legelsőbb az „a” és „á” vocalisok kapcsolatában. E tankönyv mutatja, hogy itt még nem küszöbölték ki azokat az értelem nélküli hangkapcsolatokat, amelyek nem sok idővel ezelőtt még nálunk is alkalmazásban voltak. Mert, mielőtt az első értelmes szót a „papá”-t kimondatnák, még a könyvben is megelőzik azt eme hangkapcsolatok: „pa”, „pá”, „ap”, „áp”. Ez a rendszer végighúzódik az első részén e könyvnek s minden új hangnál találunk ilyen értelem nélküli gyakorlatokat. A hangfejlesztés csaknem ugyanazt a hangsort tünteti fel, amelyet nagy általánosságban mi is követünk. A „p, a, á” után következik a „t” hang. A második értelmes szó a „pata”. Mellé rajzolva egy madárláb és egy asztalláb. Így, képpel ilusztrált szó 39 van e könyv első részében. Az összetett betűk részére is van ilyen képpel kísért szó. Amint kivehető, az első osztály anyaga körülbelül 120—150 szóanyagra terjed. Ezen szóanyag azonban nincs kisebb mondatok keretébe bealkalmazva. Ez a könyv második részében van feldolgozva, így valószínűleg a II. osztály anyagába tartozik. Az első részt a keresztnevek és a számneveknek 1—10-ig való ismerete zárja be. S ha vesszük, hogy a 75 növendék létszámából bizonyára minimalisan esik 15 az első osztályra: akkor az itt vázolt anyagot éppen nem nevezhetjük kevésnek.

A könyvnek harmadik része 20 olvasmányt tartalmaz. Ezen olvasmányok kizárólag siketnémák számára irattak s amint az ismeretebb szavak után következtetnem lehet, feldolgozzák ez olvasmányok a közelebről ismert tárgyakat és jelenségeket. Az olvasmányok címei között találjuk: A kutya, a virág, a kenyér, a tisztelet, Santiagó, Chili, stb.

A santiagói intézetről az itt elmondottak után könnyedén következtethetjük, hogy csaknem ugyanazon irányban halad itt a siketnémák oktatása, amint nálunk s az elért eredmény is körülbelül ugyanaz. Egyébként a madridi siketnéma intézetről kapott értesülésből is arra a következtetésre juthat az ember, hogy a spanyol siketnéma intézetekben csaknem ugyanazon módszereket alkalmaznak, mint nálunk s az elért eredmény is csaknem ugyanaz, mint a mi intézeteinknél.

#### Orleansi siketnéma intézetek.

Nem nyilatkozhatunk hasonlóan az orleansi siketnéma intézetekről, mint a santiagoiról. Orleansból R. Leroy írja, hogy van

ott két siketnéma intézet; egyik a fiúk, másik a leányok számára. Nevezett levélíró mintegy sajnálkozással vallja be, hogy ezeket az intézeteket nem sikerült a vallás szolgáinak kezéből kivenni; így a fiúknál most is szerzetesek, a leányoknál pedig apácák tanítanak. Ennek tulajdonítható, úgymond az illető tudósító, hogy a legutóbbi időkgig csupán a jelnyelv segélyével oktatták itt a siketnémákat s hogy csak a legújabb időben kezdenek kísérletezni a hangzó nyelv tanításával. Ezek az intézetek annyira zárt jellegűek, hogy világi emberek alig látogathatják meg, miért is bővebb adatokat ritkán lehet megtudni ez intézetekről. Mindkét intézet vallási alpból, illetve az abban tanító szerzetrendnek az alapjából tartatik fenn, de rendeznek nyilvános gyűjtéseket is s így privát személyek is hozzájárulnak az orleansi intézetek fentartásához.

Az intézetekből kikerült növendékek igen gyakran rá vannak utalva a társadalom támogatására s rendszeren úgynevezett iskola-társaságok segítyezik őket.

#### A kopenhágai siketnéma intézet.

Ezt az intézetet személyesen látogattam meg s amit írok róla, személyesen szerzett tapasztalatok alapján teszem. Ezen intézet ugyanazt a képet ébresztette fel bennem, amelyet a váci intézet történelméből magam elé képzeltem annak 50 év előtti állapotáról.

A kopenhágai intézetben még ma is csupán új-ábc-vel tanítanak s az intézetben vannak mindenféle műhelyek, ahol az örökre némaságra kárhozott siketek felnőtt siketnémáktól megtanulnak valamely közönséges mesterséget. Hogy nem igen szándékoznak Kopenhágában a közel jövőben sem a hangos beszédre tanítani a siketnémákat, bizonyítja az, hogy kiválogatják a született, vagy sem hallási, sem beszédmaradvánnyal nem rendelkezőket és azokat gyűjtik össze a kopenhágai intézetben, hogy a jelzett módszerrel oktassák őket. Mig a hallási és beszédmaradvánnyal rendelkezőket a *fredericiai* intézetben hangos beszédre tanítják. Hogy ennyire nem szakszerűen itélik és választják meg Dániában a siketnémák oktatási módszerét, minden csodálkozás nélkül itélhetjük meg mi is, ha tudjuk, hogy a siketnémák oktatásával álláshoz nem jutott protestáns lelkészek foglalkoznak.

A tankötelezettség végrehajtása azonban példányszerű Dániában. Minden siketnéma gyermeket büntetés kötelezettsége mellett be kell jelenteni a rendőrségnél, aki azután a siketnéma intézetek igazgatóságához teszi át, mint központba. Mind a három dán siketnéma intézet — kopenhágai, a fredericiai és a nyborgi — egy igazgatóság alatt áll. Innét irányítják, hogy mely intézetbe való a bejelentett siketnéma. A legtöbbször a nyborgi intézetbe kerülnek a siketnémák. Ez mintegy előkészítő, jobban mondva megfigyelő intézet. Itt ismerik ki, hogy tanítható-e a hangos beszédre, vagyis van-e annyi hallási, vagy beszédmaradványa, hogy tanítható a beszédre. Ellenkező esetben Kopenhágába jut.

Habár személyesen látogattam meg a kopenhágai intézetet, mégis bővebb tudósítással alig tudnék szolgálni. Olyan félig élő,

félíg meghalt intézmény képét nyújtja ez intézet. Maga az épület is olyan régi már. Ez intézet 1807-ben alakult. A növendékek közül a jobb módúak 300 dán koronát fizetnek évi tartásdíjúl. A szegény sorsúakért az illetékes község fizet. A tanerőket az állam díjazza.

Medgyesi János.

„**Encyklopädisches Handbuch der Heilpädagogik**“ cím alatt nagy szabású vállalat indult meg C. Marhold kiadásában, Halleban. A 10 részletben megjelenő s összesen mintegy 50 nyomtatott ívnyi terjedelmű munkát több szakember közreműködésével dr. A. Dannemann, H. Schober és E. Schulze szerkesztik. A magyarországi viszonyokra vonatkozó részeket dr. Ranschburg Pál írta meg. E nagy jelentőségű könyv egyes részleteinek előfizetési ára 2.50 M.

A **németországi kisegítő-iskolák szövetsége** ez idén április hó 13 és 14. tartja szokásos évi összejövetelét Meiningenben. A gyűlés mindkét napjára eddig 3—3 fontos tárgyat tűztek ki. Az első napon szerepelnek a következők:

1. A kisegítő-iskolák állapota Szász-Meiningen hercegségben.
2. Miként lehet a kisebb községekben előforduló gyenge-tehetségű gyermekeket oktatásban részesíteni.
3. A számtan-tanítás a kisegítő-iskola középső- és felső fokán.

A második napra felvették ezek:

1. Az orvos a kisegítő-iskolában.
2. Milyen psychiatriai ismeretekkel bírjon a kisegítő-iskolai tanító.

3. Érzékeltető oktatás az iskolai kirándulások alkalmával.

Érdekessé és tanulságossá teszi a szövetség értekezletét az is, hogy tankönyv, taneszköz és szakirodalmi kiállítással lesz egybekapcsolva.

## HAZAI HIREK.

**Kitüntetés.** Ő Felsője Berkes Jánost, a gyogyepedagógiai tanítóképző igazgatóját, a szaktanács előadóját és a gyengeelméjűek intézetének igazgatóját, ezen minőségében szerzett érdemei elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

**Személyi változások a siketnémák intézeteinél.** A közoktatásügyi kormány a szolgálat érdekében január 1-től kezdődő hatállyal áthelyezte dr. Bihari Károlyt, a siket-némák pozsonyi intézetének igazgatóját a siket-némák budapesti áll. intézetéhez tanári, Deschensky Ferencet Ungvárról Pozsonyba igazgatói és Scholtz Lajost Budapestről Ungvára igazgatói minőségben.

**Zárókövetelési ünnepély.** A loyag *Wechselmann* Ignác és neje *Neuschloss* Zsófia nagylelkű (egy millió 400 ezer koronát kitevő) alapítványából létesített *vakok tanintézetének* zárókövetés december hónap 20-án helyezték el ünnepélyesen. Ott volt ez alkalommal a pesti izr. hitközség előljárósága, melyre az alapító

az intézet kezelését bízta; az alapítónak özvegye; sok vendég és ezek közt a főváros összes gyógypedagógiai intézetének képviselői. Az ünnepély a XXX. zsoltár eléneklésével kezdődött, mely után dr. *Weinmann* Fülöp, udvari tanácsos, hitközségi elnök, mélyen átértzett beszédben szolt a vakok oktatásáról, az intézet hivatásáról, meleg szavakban emlékezve meg az elhunyt alapítóról és jelenlévő özvegyéről, kinek az intézet alapítása körül hervadhatatlan érdemei vannak. A nagy hatást keltett beszéd után a zárókörmány felolvasása következett. Ez okmányban hálás megemlékezés történik mindazokról, kik az intézet felállításának munkájában részt vettek, többek között dr. *Náray-Szabó* Sándor ministeri tanácsról és *Herodek* Károly igazgatóról. Miután a növendékek elénekelték a himnuszt, az ünnepély véget ért. Ezután a vendégek megtekintették az intézetet, mely a modern pedagógia és egészségügy követelményeinek mindenben megfelel. A vendégek nagy dicsérettel adóztak *Lajta-Leitersdorfer* műépítőnek, ki nagy szeretettel és ritka művészi érzékkel építette meg és rendezte be az intézetet. Az intézetnek jelenleg 12 növendéke van, még pedig 6 izraelita, 4 róm. kath., 1 görög keleti és 1 ág. ev. vallású. Végül megjegyezzük, hogy az intézetben az oktatás a vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak a vakok orsz. intézete részére jóváhagyott tanterv alapján történik.

## VEGYES.

Őszinte köszönettel és hálával adózunk tisztelt kartársainknak és jó barátainknak azon érdeklődésért, amelyet most meginduló lapunk felkarolásával törekvéseink iránt tanusítottak. Igyekezni fogunk, hogy ezt a megnyilvánult bizalmat kiérdemeljük s kérünk mindenkit, hogy bennünket ebben a szándékunkban támogasson. Örömmel fogadnók, ha az egyes intézetekből minél sűrűbben kaphatnánk híreket és értesítéseket. Szives készséggel állunk rendelkezésére mi is mindenkinek, készséggel nyújtunk felvilágosítást bármely hivatalával összefüggő magán ügyében is. Értesítjük ez uton azokat, kik felhívásunkat megkapták, hogy a lap fentartásához való hozzájárulás határidejét alakuló gyűlésünk január 31-éig meghosszabbította. Ezen időn túl jelentkezők csak előfizetői lehetnek lapunknak.

**Egy ál-siketnéma leleplezése.** A nyári szünidőben a budapesti államrendőrség toloncügyosztályához egy tanárt kérettek át intézetünkől, kihallgatás ügyében.

Igazgatóm megbízásából ez alkalommal én mentem át a nevezett toloncügyosztályhoz.

Amint bemutatták nekem a kihallgatandó siketnémát, első látszatra egy elzüllött, tanulatlan siketnémát véltem benne felismerni. A külseje és arckifejezése legalább is ezt sejtette velem.

Többször volt már alkalmam szerepelni szakértő-tolmácsi

minőségben. Minden egyes esetben legelsőbben is arról igyekeztem meggyőződni, illetve azt kutattam, hogy a kihallgatandó siketnéma tényleg siketnéma-e? A jelen esetben is ez irányban puhatolódtam első sorban.

Feltűnés nélkül háta mögé kerültem az én siketnémámnak és erősen ráfujtam a fejére, amire ő meg se mozdult. Ez már persze gyanút keltett bennem, de azért tovább kutattam. Közvetlen közelében — szintén a háta mögött — erősen megdobogtattam a padlót. Erre sem reagált. Ezenközben hallhatóan sajnálkozásomnak adtam kifejezést: „Szegény fiú nem hall. Milyen szerencsétlen.“ stb.

Ezek után azt kérdeztem tőle szóval, hogy mi a neve? Ügyetlen jellel azt felelte erre, hogy nem tud beszélni, mert nem hall. Most azután egy írónt adtam kezébe azzal, hogy írja le a nevét. Szóval és jellel intéztem hozzá ezen kérésemet. Az volt a célom ezzel, hogy ha esetleg a jelet nem érti meg, megérti majd szavaimat. Nevét úgy-ahogy le is írta. Írástudása révén aztán le is lepleztem őt.

Felírtam én magam egy darab papírra ezt a szót „asztal“ s jellel kérdeztem tőle, hogy mi az? Az én siketnémám rámutat az asztalra. Felírtam így tíz, vagy tizenöt szót. De még ezzel sem elégedtem meg. Írás segélyével kérdéseket intéztem hozzá. Írásbeli kérdéseimre eljellelte pld. azt, hogy hány éves? stb.

Mi sem természetesebb, hogy ezek után tisztában voltam az én jól halló némámmal. Tudtára is adtam azt neki. Lelkére beszéltem. Kértem őt, hogy ne akarja félre vezetni a rendőrséget, mert bajba kerül. Szavaim nem maradtak hatás nélkül. Néhány pillanat múlva megszólalt az én siketnémám: „Hát nem vagyok siketnéma.“

Istenes Károly.

**Siketnémák karácsonya.** December 22-én tartották a siketnémák budapesti állami intézetében (VIII. Mosonyi-u. 8) a karácsonyfa ünnepélyt. Az intézettől küldött kérésekre és a sajtó felhívására annyi tárgyadományt kapott az intézet, hogy azokból majdnem valamennyi növendéknek jutott. A pénzádományokból ruhaneművel látták el a szegény növendékeket; részben tanszereket és játékokat vásároltak számukra. Az esetleg későn érkező adományokat szükség szerint még kiosztják, illetőleg jövőre teszik el. Minden adományozónak ezuton is köszönetet mond az intézet igazgatósága s egyben jelzi, hogy az adományokról a tanítási év végén kiadandó értesítőben nyilvánosan el fog számolni.

**Hivatalos nyugtázás.** A Magyar Gyógypedagógia 1909. évfolyamára előfizettek, illetve járulékaikat beküldötték: Állami kiségitő iskola Bpest 10, Éltés Mátyás Bpest 10, Kelemen Ignác Bpest 10, Siketn. áll. intézete Bpest 10, Skultéty Lajos Bpest 10, Frey József Bpest 10, Ákos István Bpest 10, Török Sándor Szombathely 10, Káplán Gyula Bpest 10, Siketn. int. tan. test. Jolsva 10, Istenes Károly Bpest 10, Schannen Péter Kolozsvár 10, Szántó

Jenő Bpest (félévre) 5, Halenkovics Fanny Bpest 10, Martin Gyula Bpest 10, Beke Mózes Bpest 10, Francoso Richard Bpest 10, Roth Aranka Bpest 10, Szende Sándor Bpest 10, Ébner Rezső Bpest 10, Lovács József Szeged 10, Blum-féle intézet Pelsőc 10, Scholtz Lajos Ungvár 10, Szabó Károly Bpest 10, Berkes János Bpest 10, Faragó Géza Bpest 10, Csapó György Borosjenő 10, Stoff János Nagyszöllős 10, Iván József Bpest 10, Kirschenheuter Ferenc Bpest 10, Kleitsch János Bpest 10, Herodek Károly Bpest 10, Wellinger Mihály Bpest 10, Vörös József Rákosszentmihály 10, Gyógypedagógiai intézet Borosjenő 10, Virga Lajos Eger 10, Klis Lajos Bpest 10, Schreiner Ferenc Bpest 10, Vakok intézete Kolozsvár 10, Cházár András-intézet Jolsva 10, Kabán József Kolozsvár 10, Deschenszky Nándor Borosjenő 10, Kanizsai Dezső Bpest 10, Medgyesi János Bpest 10, Gyógyp. int. orsz. szak-tanácsa 10, Gyengeelméjük orsz. intézete Bpest 10 K.

Lezáratott Budapesten, 1909. évi január hó 12-én.

A kiadóhivatal nevében

**Éltes Máttyás**

pénztáros.

VIII. ker., Mosonyi-utca 6. sz.

**Siketnémák táncmulatsága.** A „Cházár András orsz. siketnéma otthon tagjai egyik őszi gyűlésükön elhatározták, hogy a sorstársi együttérzés ápolása s az otthon alapvagyonának gyarapítása céljából nagyobb szabású táncmulatságot rendeznek az idei farsangon. A siker biztosítása érdekében nagy buzgóságot fejt ki az e célból kiküldött vigalmi bizottság. A közoktatásügyi kormánytól engedélyt kért arra, hogy a siketnémák budapesti áll. intézetének tornatermében táncgyakorlatokat tarthassanak az otthon tagjai. A táncgyakorlatok október elejétől hetenkint 2 ízben tartanak 40—50 résztvevővel az intézet ifjabb tanárainak utmutatása mellett. Az eredmény az előzmények után itélve érdekesnek és igen szépnek ígérkezik. A szerkesztőség őszinte örömmel üdvözi a siketnémák jelzett vállalkozását.

**Hagyományok rendeltetése.** A közoktatásügyi kormány 40891. 1907. számú rendeletével kimondotta, hogy a siketnémák budapesti áll. intézetének céljaira különösebb kikötések nélkül hagyományozott, vagy adományozott összegeket az intézet igazgatósága jövőre a szegény tanulók javára szolgáló intézeti segély-alap gyarapítására használhatja fel.

### Szerkesztői üzenetek.

**Dr. Rejtő S.** Igen érdekes cikkét legnagyobb sajnálatunkra a jelen számban nem közölhetjük, de a jövő számban sorát ejtjük.

**Sch. T. Bpest** és **Sch. O. A. Ungvár.** Cikkeiket a jövő számban használjuk fel; híreket kérünk.